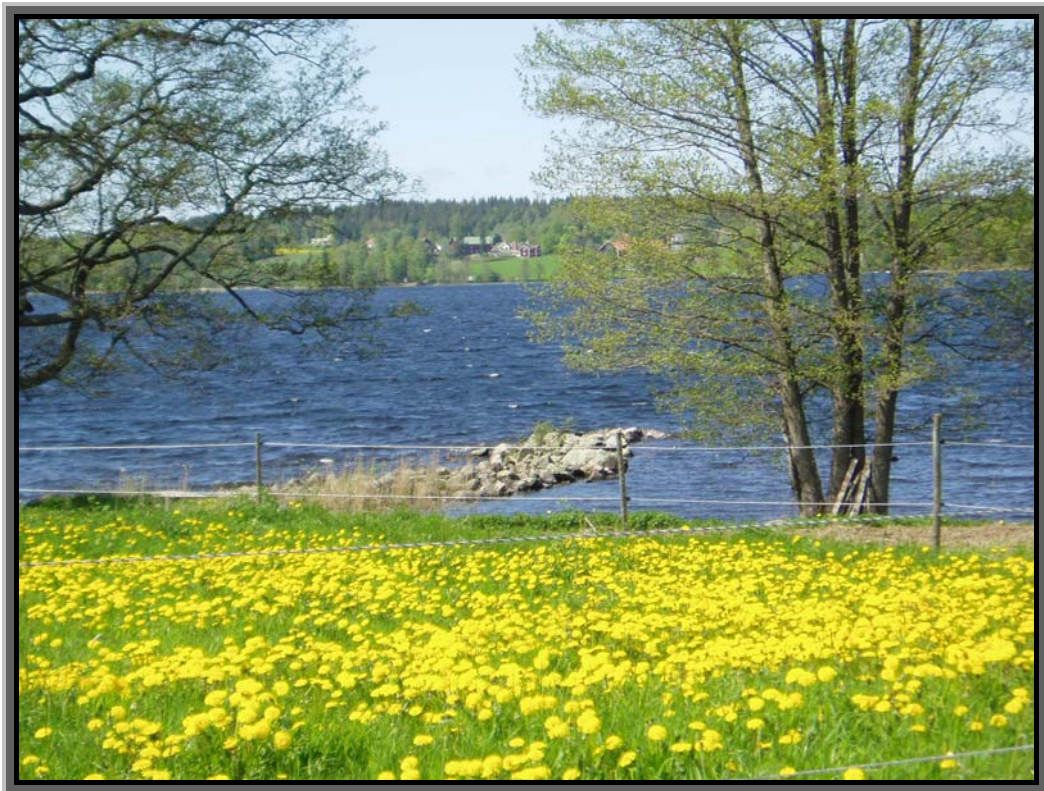

Norra Skedevi

- En bygd med möjligheter

Utfört av Niklas Almhager & Markus Fridell
I samarbete med Våg 21 och Norra Skedevi byråd 2005

INLEDNING	3
Disposition	3
Syftesdiskussion	3
Syfte	3
Geografisk avgränsning	4
Arbetsätt	5
SVERIGES LANDSBYGD IDAG	6
Landsbygdens egenskaper	6
Utveckling över tid	7
Flyttströmmar	7
Landsbygdspolitik	8
Kreditgivning	9
AKTÖRER	10
Leader+	10
Östsam	11
Finspångs kommun	12
NULÄGE I NORRA SKEDEVI	14
Gränsdragning	14
Historia	15
Naturen	16
Kommunikationer	17
Gemenskap och engagemang	19
Näringsliv & Sysselsättning	19
Skola	21
Barnkolonin	24
Hästar	25
Mark & potentiella tomter	25
Marknadsföring	27
ANALYS	27
VÅRA REKOMMENDATIONER	32
KÄLLOR	38

Inledning

Under 2004 lade Norra Skedevi byaråd ut ett uppdrag på exjobbpoolen på Internet för att få hjälp av studenter i sitt arbete med bygdens framtid.¹ Genom denna kanal kom vi i kontakt med uppdraget och beslutade oss för att göra detta som vårt examensarbete. Det som efterfrågades var en nulägesanalys och en strategisk plan som visar på möjligheter för hur byarådet ska kunna uppnå sin vision om en levande bygd.

Vårt mål är inte att detaljstyra byarådets arbete, utan att försöka ge upphov till nya idéer och perspektiv. Vi vill betona att de förslag som ges i denna rapport endast är tänkta att vara rekommendationer. Vår förhoppning är att de som är berörda bedömer dem och använder det som de tycker är relevant i sitt arbete.

Informationen i denna rapport utgår från den kunskap vi fått under arbetets gång. Vissa delar kan uppfattas som självklarheter av dem som är insatta i de specifika frågorna. Vi tror ändå att det kan vara av visst intresse att se hur vi som utomstående uppfattar situationen.

Disposition

Som upplägg för detta arbete har vi valt att börja med att beskriva arbetets syfte och hur vi arbetat. Därefter följer en orienterande del som beskriver det stora sammanhang som Norra Skedevi befinner sig i. Sedan beskriver vi vår uppfattning av Norra Skedevi som utmynnar i en analys och våra rekommendationer.

Syftesdiskussion

För att kunna urskilja förutsättningarna för arbetet och få en ingång till informationsinsamlingen skapade vi ett preliminärt syfte som var att ta reda på om byarådets vision stämmer överens med hur invånarna vill att Norra Skedevi ska se ut i framtiden. Det var också för att se vilka förutsättningar byarådet har för sitt arbete, om det har stöd hos invånarna.

Efter att ha genomfört ett antal intervjuer fann vi att alla har möjlighet att uttrycka sin åsikt i byarådet. Vi bestämde oss därför för att vår uppgift var att stödja dem som arbetar aktivt för bygdens utveckling. Detta ledde fram till att vi främst skulle rikta oss till byarådet och att arbetet skulle utgå från dess vision från 2004.

Syfte

Identifiera idéer och förutsättningar för utveckling av Norra Skedevi i enlighet med byarådets vision samt förmedla dessa till målgruppen.

¹ Rapport från Norra Skedevi Byaråds Höstmöte 2004-11-07

Geografisk avgränsning

Det område som vi har undersökt i detta arbete är Norra Skedevi. Det verkar dock inte finnas några tydliga gränser för detta område, så vi har valt att bilda oss en egen uppfattning om dess utbredning. Denna baseras på uppgifter från intervjuer samt den avgränsning man gjort från Finspångs kommuns sida.

Nedan visas området, som vi uppfattar det, på en karta.

Figur 1. Norra Skedevi enligt vår avgränsning. Källa: Besökskarta Finspångs kommun 2004.

Områdets karaktärsdrag

Norra Skedevi's geografiska läge är speciellt, med anledning av läns- och kommungränsernas dragning. Där går även gränsen mellan Götaland och Svealand, vilken åtminstone historiskt sett fungerat som en mycket skarp skiljelinje.² Trots att Norra Skedevi ligger på Finspångssidan om gränsen har man Vingåker som postadress,³ vilket mer speglar det faktiska geografiska läget som bygden återfinns i.

² www.ne.se, sökord: Götaland, 2005-05-22

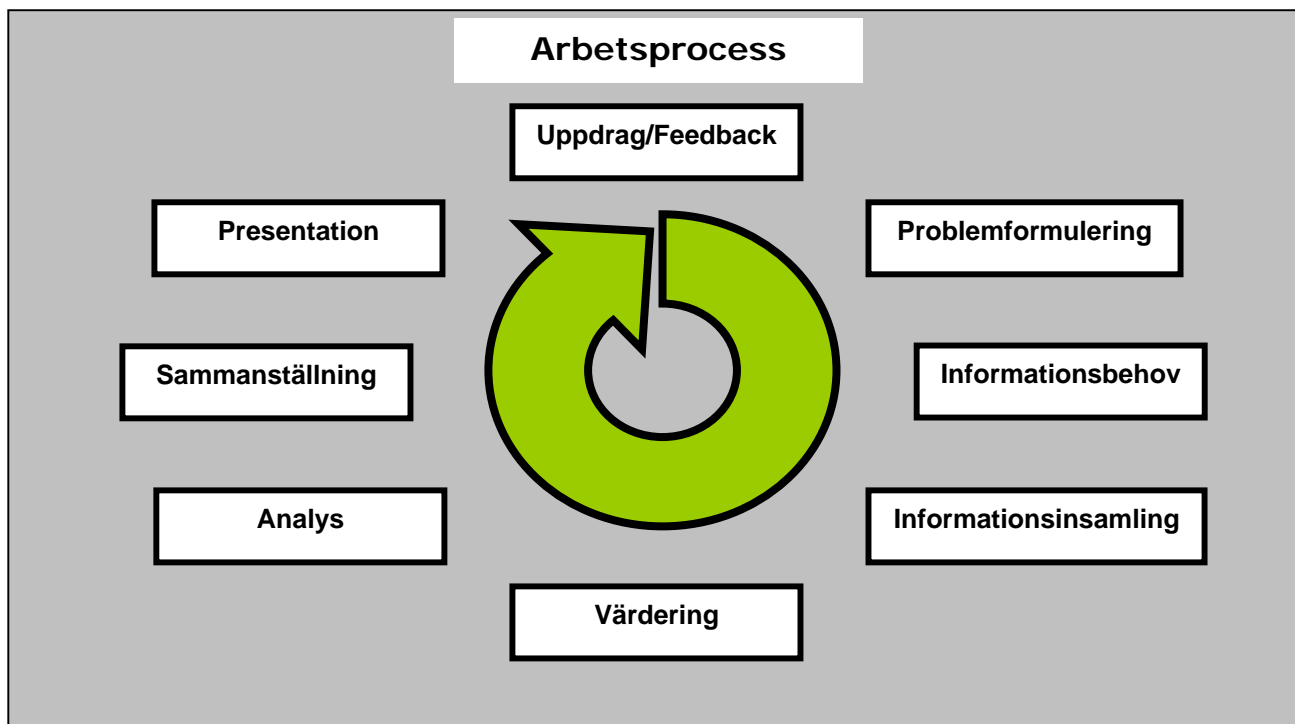
³ www.posten.se, sökning: postnummer, Vingåker, Byle

Från Norra Skedevi har man relativt nära till flera större städer, och kommunikationerna i och till den omgivande regionen är goda. Vägbanans kvalitet utgör dock en begränsning och den naturligaste kommunikationsvägen är på grund av detta norrut.

Områdets utmärkande geografiska drag är vägen som löper i nord-sydlig riktning genom hela området samt de två sjöarna Tisnaren och Marsjön. Topografiskt är landskapet kuperat. Det är i norr som den mesta öppna marken finns, medan skogen breder ut sig i söder. Det är dessa egenskaper och gränsdragningen som utgör de geografiska förutsättningarna för Norra Skedevi.

Arbetsätt

Ett ex-jobb är ett tioveckorsprojekt. Det är det sista en programstudent gör innan examen från högskolan. Det sätt som vi har arbetat på kan gestaltas med den här modellen. Den visar arbetsprocessens åtta steg i en cirkel. Detta för att ett projekt ofta slutar med att nya behov synliggjorts, vilket leder till att ett nytt varv påbörjas.

Figur 2. Arbetsprocessen. Modell över en arbetsprocess olika steg.

Vi började med att klargöra vad vårt uppdrag innebar och att definiera dess syfte. Syftet som vi sett det var att Identifiera förutsättningar för utveckling av Norra Skedevi i enlighet med byrådets vision samt förmedla dessa till målgruppen. För att syftet skulle uppfyllas var vi tvungna att formulera de problem som syftet gett upphov till. Problemformuleringen pekade på vilka informationsbehov vi hade. Vi har utfört ca tio personliga intervjuer och lika många telefonintervjuer som har kompletterats med litteratur, elektroniska källor och observationer. Genom insamlad information har vi löpande fått nya infallsvinklar.

Vi ser det som en viktig del av arbetets trovärdighet att människor med olika ståndpunkter har kommit till tals och genomgående har vi försökt att värdera informationen kritiskt. Under arbetets gång har vi reflekterat kring de idéer som kommit fram och analyserat situationen och möjligheterna i bygden. Sammanställningen av materialet har resulterat i den här rapporten, som kompletteras med en muntlig presentation.

Sveriges landsbygd idag

Nedan försöker vi ge en övergripande bild av landsbygdens situation i Sverige idag. Vi vill åskådliggöra det större sammanhang som Norra Skedevi befinner sig i, genom att behandla områden såsom exempelvis landsbygdspolitik och flyttströmmar.

Informationen i detta stycke är till stora delar hämtad från en av Statens offentliga utredningar rörande landsbygden. Att vår information i stor utsträckning baseras på en källa anser vi inte utgöra några problem i detta fall, då utredningen bygger på många olika rapporter och undersökningar som vi bedömer vara tillförlitliga.

Landsbygdens egenskaper

Landsbygden kännetecknas av närheten till naturen, glesa strukturer, småskaligt företagande och ideellt engagemang i lokala utvecklingsfrågor. De glesa strukturerna leder ofta till sämre infrastruktur eftersom stora fasta investeringskostnader ska fördelas på få hushåll.⁴ Därför är servicen i alla avseenden sämre på landsbygden än i tätorter. Undersökningar tyder dock på att det finns andra positiva sidor med landsbygden i förhållande till tätorter, bl.a. att samhörigheten är starkare.⁵

Det tillväxtparadigm som råder idag rimmar illa med utveckling av landsbygden. Paradigmet innebär att det idag anses vara ett faktum att tillväxten underlättas av att regioner förstoras. Landsbygder, tätorter och städer länkas samman till större områden vilket gör att landsbygdens egna förutsättningar döljs.⁶ Detta är något som även skett i Östergötland och därför påverkar Norra Skedevi i allra högsta grad.⁷

⁴ SOU 2003:29 sid.11ff

⁵ SOU 2003:29 sid.83

⁶ SOU 2003:29 sid.52

⁷ Östsam (2005) sid.10

Utveckling över tid

De frågeställningar som idag finns kring landsbygden är på intet sätt nya. Redan under 50- och 60-talet skedde en urbanisering på landsbygdens bekostnad.⁸ Under 1970-talet stannade trenden av och landsbygdsbefolkningen är idag nästan lika stor som för 30 år sedan. Det har även skett en föryngring av befolkningen på landsbygden vilket lett till att den nu består av många barnfamiljer och många barn. Den unga befolkningen bör utgöra goda förutsättningar för en fortsatt levande landsbygd.⁹

Flyttströmmar

En generell urbanisering är en följd av, och en drivkraft till, ekonomisk utveckling. Det finns olika fördelar med samlokalisering. En av dessa kan vara att tillgången på kompetent personal är större i städer och närheten av liknande företag. På individnivå kan det vara stadens konsumtionsutbud som lockar.¹⁰ Men det finns även negativa effekter av koncentrationen till städerna. En av dessa är trängsel som nu är aktuellt i Stockholm där man på prov ska införa trängselavgifter i trafiken. Förutom trängsel finns också sociala nackdelar med kraftig urbanisering, som kriminalitet och anonymitet¹¹.

Landsbygden utgör i sammanhanget en attraktiv boendemiljö framförallt på grund av fysisk och social miljö. Flyttningen till landsbygden styrs mer av en önskan om en viss livsmiljö snarare än av tillgången på arbetstillfällen. Mindre än 20 % av dem som flyttar gör det på grund av arbetsmarknadsrelaterade skäl.¹² Den vanligaste motiveringen är önskan om ”miljöombyte”. Andra faktorer som är viktiga vid valet av bostadsort är bostadens pris, sociala relationer, tillgången till service, platsens image, lokal kultur, naturen och landskapet.¹³

Även befintliga bostäders storlek är viktigt för bostadsköpare. Idag råder inte jämvikt mellan utbudet och efterfrågan på bostadsmarknaden i detta avseende. Trenden i samhället går mot allt fler små hushåll och det ekonomiska utrymmet för hur mycket pengar man lägger på bostaden kommer att minska. Idag finns för mycket småhus i form av radhus och villor och för lite av små bostäder för att det ska motsvara efterfrågan på bostadsmarknaden.¹⁴

⁸ SOU 2003:29 sid.42

⁹ SOU 2003:29 sid.87f

¹⁰ SLI (2004) sid.22f

¹¹ SLI (2004) sid.23

¹² SOU 2000:36 sid.41

¹³ SOU 2003:29 sid.89

¹⁴ DN, 2005-05-19

Flyttningen styrs inte enbart av dessa materiella och immateriella förutsättningar. För den som flyttar är de flesta platser helt ointressanta och valet av plats att bosätta sig på styrs av en dragning till en specifik trakt, en ort eller en viss slags miljö. Människor tenderar att flytta till platser som de sedan tidigare har någon form av relation till. Då människor väljer att bosätta sig i en viss region är det mer regionens delar och dess egenskaper än regionen i sig som lockar.¹⁵

Tillgången till bredband har visat sig ha en positiv inverkan både på människors möjlighet och vilja att bo och arbeta på landsbygden. Det handlar dels om att stanna kvar i de områdena och dels om att kunna flytta från större städer till lugna områden nära natur och vatten. Det finns flera exempel på kommuner som lockat näringsverksamhet till sina orter tack vare god infrastruktur för datatrafik¹⁶.

Trycket på att flytta till landsbygden är störst i tätortsnära landsbygder i vissa delar av landet och då framförallt i länen kring Stockholm. Det kan man se i Uppsala- och Södermanlands län där befolkningsutvecklingen varit positiv på landsbygden sedan mitten av 90-talet.¹⁷

Sammanfattningsvis ökar befolkningen i storstadsområden med omnejd, medan kommuner med mindre städer som huvudort upplever en minskning.¹⁸

Landsbygdspolitik

För makthavare är det intressant att se på landsbygdsfrågan ur ett nationalekonomiskt perspektiv. Nationalekonomi kan sägas gå ut på att utnyttja befintliga resurser så effektivt som möjligt för att kunna producera så mycket som möjligt. Den höga produktionen leder då till ett högre välstånd. Begreppet komparativa fördelar är centralt. Med det menas förenklat att varje region ska syssla med det de är bäst på. Handel mellan regioner möjliggör att regionerna kan specialisera sig och ändå tillgodogöra sig hela mångfalden av varor som produceras, vilket gynnar alla.¹⁹

För att ge förutsättningar för välstånd även utanför tätorter ges stöd i form av bidrag. Tyvärr har vi i Sverige varit dåliga på att utvärdera resultaten av stöd till ekonomisk utveckling i svaga regioner på ett övergripande plan. När detta faktiskt gjordes av institutet för tillväxtpolitiska studier år 2004 blev resultatet nedslående. De fann ingen påverkan på de indikatorer man tittat på, och de kommuner som tagit emot stöd hade inte haft en bättre ekonomisk utveckling än de som inte fått något stöd.²⁰

Även andra mål än just ekonomisk tillväxt kan föranleda insatser. I allt större utsträckning poängteras vikten av själva processen, den lokala förmågan, kapacitetsbyggande och det sociala kapitalet. Förespråkarna menar att även om ingen permanent effekt på sysselsättning eller företagande uppnåtts så har det

¹⁵ SOU 2003:29 sid.89

¹⁶ Entry, nr.4 2004, sid.4

¹⁷ Euro Futures (2005) sid.20

¹⁸ www.scb.se, 2005-05-23

¹⁹ www.ne.se, sökord: komparativ fördel

²⁰ SLI (2004) sid.17

sociala kapitalet stärkts vilket är värdefullt då det på sikt förbättrar möjligheterna för lokalt företagande.²¹ Baksidan med detta synsätt är risken för att de eldsjälarna som engagerar sig drabbas av projekttrötthet när projekt efter projekt inte lyckas leda till några långsiktiga resultat²².

Tidigare var det ett faktum att landsbygden var starkt präglad av lantbruket, vilket dock har förändrats de senaste decennierna. Antalet lantbruk har minskat och många lantbrukare har hittat alternativa näringar till sin försörjning.²³ Landsbygdspolitiken har dock inte förändrats i linje med de nya förutsättningarna. Den är fortfarande starkt inriktad på lantbruk, precis som när den infördes efter andra världskriget.²⁴

En ansats till förändring togs emellertid 2001 då riksdagen beslutade om en ny regional utvecklingspolitik i enlighet med propositionen *”En politik för tillväxt och livskraft i hela landet”*. I och med detta beslut flyttades fokus till viss del från utveckling av lantbruket till utveckling av landsbygden som helhet.²⁵ Målet är väl fungerande och hållbara lokala arbetsmarknadsregioner (LA-regioner) med en god servicenivå i alla delar av landet.²⁶ Norra Skedevi tillhör Norrköpingsregionen där Finspångs, Norrköpings, Söderköpings och Valdemarsviks kommuner ingår.²⁷ Det är alltså regionerna som helhet som är det viktiga och inte dess mindre beståndsdelar. Problemet med de lokala arbetsmarknadsregionerna är att de utgår från pendling över kommungränserna. Detta gör att kommuner som är mycket avlägsna och där pendling sker utanför den egna LA-regionen riskerar att glömmas bort i regionalpolitiken. Norra Skedevi är ett tydligt exempel på detta. Dessa områden tillhör genom sina perifera lägen de mest utsatta i landet.²⁸

Kreditgivning

Det finns i vissa fall problem med kreditgivning i landsbygd på grund av ett s.k. marknadsmisslyckande som kallas asymmetrisk information. Det betyder enkelt förklarat att de som fattar ett beslut inte gör det grundat på den bästa informationen. Detta kan i kreditgivningsfallet bero på att banken saknar lokalkontor som känner till förutsättningarna i låntagarens speciella fall.²⁹

Problemet kan kringgås genom en kreditgarantiförening. Det kan beskrivas som en kooperativ borgenär. Företagare går samman och satsar en summa pengar. När en medlem vill låna bedömer föreningens styrelse medlemmens ansökan. Om den godkänns går föreningen in som borgenär med medlemmarnas satsade kapital som säkerhet.³⁰

²¹ SLI (2004) sid.51

²² SLI (2004) sid.52

²³ Ann-Christin Nykvist, Jordbruksminister, 2004-02-04

²⁴ SOU 2003:29 sid.13ff

²⁵ Proposition 2001/02:4, sid.120

²⁶ Regeringens skrivelse 2003/04:75

²⁷ ITPS (2002)

²⁸ SOU 2003:29 sid.69ff

²⁹ SLI (2004) sid. 37f

³⁰ Företagaren, nr 9 2004

Aktörer

Ansvar för landsbygdsfrågorna ligger i första hand på kommunerna, som själva producerar stora delar av den service som är viktig för landsbygdens befolkning. I Östergötland kan regionförbundet Östsam dock fungera som en stödjande resurs i kommunernas arbete. Det finns också ett antal föreningar och organisationer som är särskilt inriktade på att bevaka olika landsbygdsfrågor.³¹

I detta avsnitt beskrivs de aktörer som har en övergripande inverkan på Norra Skedevi och den närmaste omgivningens framtid. Det är inom de ramar som dessa organisationer satt upp som Norra Skedevi har störst möjlighet att agera. Dessa aktörer har förmåga att både hjälpa och stjälpa olika projekt beroende på om de ger sitt stöd eller inte.

Leader+

Leader är ett landsbygdsprogram i EU som funnits i olika skepnader sedan 1991 och förvaltas av Glesbygdsverket.³² Man arbetar för att hitta nya vägar till hållbar utveckling av landsbygden. Verksamheten betalas ur EU:s strukturfonder och bedrivs i Sverige av tolv lokala aktionsgrupper (LAG-grupper) som är fördelade på olika regioner i landet. Den LAG-grupp som verkar i Närke, Södermanland och Östergötland där Norra Skedevi ingår heter Våg 21.

Våg 21

Våg 21 utgör som nämnts ovan en regional del av EU-projektet Leader+ och löper från år 2000 till 2006.³³ Syftet med våg 21 är att ta tillvara natur- och kulturresurserna i "Trelänsröset" (området i gränslandet mellan Närke, Östergötland och Södermanland). Genom att dessa resurser tillvaratas tror man också att man kan uppnå en bättre livskvalitet bland de boende och verkande på landsbygden.

Det andra övergripande syftet är *"att få till stånd betydligt ökat antal boende och verksamma i området med bibehållen livskvalitet för att säkerställa att utvecklingsinsatser, social och kommersiell service, infrastruktur, natur- och kulturmiljö m.m. kan vidmakthållas i ett långsiktigt perspektiv."*³⁴

Våg 21 fokuserar på lokala initiativ som förankras genom mobilisering av lokalbefolkningen. De vill undvika universella och storskaliga lösningar. Man vill istället att kluster av småföretag som jobbar på innovativa och lokalt anpassade sätt ska skapa kreativa miljöer ute i landsbygden.³⁵

³¹ www.ostsam.se, 2005-04-27

³² SOU 2003:29 sid.15

³³ http://europa.eu.int/comm/agriculture/rur/leaderplus/index_en.htm, 2005-04-06

³⁴ <http://www.vag21.d.se/vag21.htm>, 2005-04-06

³⁵ Intervju med Karina Veinhede, Verksamhetschef, Våg21 2005-04-07

En viktig del av Våg 21s arbetssätt är att alla projekt genomförs i ett så kallat trepartnerskap. Detta innebär att alla projektgrupper ska bestå av representanter från offentlig, privat och frivillig sektor. Denna arbetsform ger enligt Våg 21s verksamhetschef Karina Veinhede upphov till många intressanta och nyanserade diskussioner.³⁶

*”Utgångspunkten är att överbrygga gränsproblematiken med tre län, ’trelänsröset’ och åtta kommuner. Vi vill med Våg21 som verktyg med den lokala trepartssamverkan mellan offentlig sektor, företag och lokala utvecklingsgrupper bygga framtidsbygder. Inriktningen är ett jämställt och kretsloppsanpassat samhälle som tillvaratar den lokala kreativiteten och hittar småskaliga och innovativa lösningar för att möjliggöra för fler att bosätta sig på landsbygden.”*³⁷

På de sex verksamhetsåren har Våg 21 en budget på 102 miljoner kronor³⁸. Dessa ska användas till uppstart och stöd av projekt som överensstämmer med organisationens syfte. Tanken är att projekten efter en tid ska bli självförsörjande och klara sig utan stöd. Det är främst i startfasen som Våg 21 kan och vill bidra med resurser.³⁹

Östsam

Östergötland har ett eget landsbygdsprogram som har som övergripande mål att det ska vara möjligt att leva och verka var som helst i länet och inom rimliga avstånd kunna finna arbete, service samt sociala och kulturella aktiviteter.⁴⁰ Regionförbundet Östsam utgör en viktig del i detta arbete.

På sin hemsida har regionförbundet en speciell avdelning för Landsbygd och Skärgård där man skriver: *”Insatser för att utveckla landsbygd och skärgård har samma övergripande mål som gäller för utveckling av övriga samhället. Det innebär exempelvis att skapa förutsättningar för arbete och inkomster och att ge invånarna tillgång till kommunikationer och kommersiell, social och kulturell service.”*⁴¹

I framtiden vill man att landsbygdens kvaliteter tas till vara som en resurs som gynnar hela Östergötlands utveckling och att de mindre orterna utvecklas till attraktiva bostadsorter. Servicen på landsbygden ska tillgodose genom nya lösningar som bygger på ny teknik och organisation.⁴²

Regionförbundet uppger att man arbetar på flera sätt för att gynna landsbygdens utveckling, bl.a. att man startar och genomför särskilda projekt för att förbättra förutsättningarna för boende och företagare på landsbygden. Man säger sig även arbeta aktivt för att påverka olika myndigheter och offentligt ägda bolag att upprätthålla ett fungerande serviceutbud i tätorterna på landsbygden. För detta

³⁶ Intervju med Karina Veinhede, Verksamhetschef, Våg21 2005-04-07

³⁷ <http://www.vag21.d.se/vag21.htm>, 2005-04-06

³⁸ <http://www.glesbygdsverket.se/site/default.aspx?id=3512>, 2005-04-11

³⁹ Intervju med Karina Veinhede, Verksamhetschef, Våg21 2005-04-07

⁴⁰ Glesbygdsverket (2005) Landsbygden i den regionala utvecklingen, sid.12

⁴¹ www.ostsam.se, 2005-04-27

⁴² Östsam (2005) sid.33

spelar dock tätorterna i regionen en viktig roll, då man anser att det är de som tillhandahåller de grundläggande förutsättningarna för bra levnadsvillkor på landsbygden. En strategi regionförbundet har för att skapa balans i regionen är att *"stärka de livskraftiga tätorterna så att de kan fortsätta att vara tydliga stödjepunkter i regionens landsbygdsområden"*.⁴³ Man ser det som att det är Norrköping och Linköping med den närmaste landsbygden som har den största potentialen.⁴⁴ Här är det närheten till tätorter i det egna länet som är det viktiga. Genomgående betonar Östsam tillhörigheten till den fjärde storstadsregionen och de urbaniserade delarna framhålls som de viktigaste.

Finspångs kommun

Kommunen har ca 21000 invånare och av dessa bor drygt hälften i Finspång tätort.⁴⁵ Näringslivsmässigt är Finspång en typisk industriort där ett antal större företag har både produktion och utveckling. Bland dessa företag märks Siemens, Sapa och Outokumpu. Socialdemokraterna har politisk majoritet i kommunen och har haft det väldigt länge. Det finns inget som tyder på att någon förändring kommer att ske avseende kommunens styre⁴⁶.

Befolkningen har minskat stadigt sedan mitten av 70-talet då man hade ca 25000 invånare. Denna minskning har främst skett i tätorterna, medan flera av de mindre byarna har legat stadigt befolkningsmässigt eller till och med ökat invånarantalet.⁴⁷ I rapporten "Byle-Ekesjö, Ortssammanbindande nät och ortsnät" som gjorts som en förstudie inför bredbandsutbyggnaden nämner man också att Norra Skedevi *"har goda förutsättningar för en positiv befolkningsutveckling"*.⁴⁸ Inom kommunen arbetar man för att öka inflyttningen av barnfamiljer. För att locka dem till kommunen har det förts diskussioner om att införa fri barnomsorg inom hela Finspångs kommun.⁴⁹

Mellan Norra Skedevi och kommunens säte i Finspång är det geografiska avståndet stort. Det verkar även finnas ett mentalt avstånd mellan huvudorten Finspång och de norra delarna av kommunen. På kommunen finns en medvetenhet om denna problematik och det uppges att en "informell gräns" går vid Regna.⁵⁰ Detta kan föra med sig att områden norr om denna "gräns" ibland glöms bort när kommunen behandlar olika ärenden.

Detta mentala avstånd är inte ensidigt, utan återfinns även hos invånarna i Norra Skedevi och områdena söder därom.⁵¹ Där känner befolkningen en starkare tillhörighet till Vingåker och Södermanland än till Finspång.⁵²

⁴³ Östsam (2005) sid.24

⁴⁴ Östsam (2005) sid.7

⁴⁵ www.scb.se, 2005-05-23, Intervju med Anders Bengtson, Landsbygdssamordnare, Finspångs Kommun, 2005-04-08

⁴⁶ Intervju med Anders Bengtson, Landsbygdssamordnare, Finspångs Kommun, 2005-04-08

⁴⁷ www.finspong.se, 2005-05-25

⁴⁸ Finspångs kommun (2004b) sid.1

⁴⁹ Intervju med Peter Fransson, ordförande i humanistiska nämnden, Finspångs kommun, 2005-04-15

⁵⁰ Intervju med Informant I

⁵¹ Telefonintervju med informant J, 2005-05-23

⁵² Generell åsikt hos respondenter av intervjuer och enkät.

Från kommunens sida liknar man det befolkningstäta öst-västliga stråket i Östergötland (Norrköping, Finspång, Linköping, Mjölby och Motala) med ett lok som driver utvecklingen i hela regionen framåt. På kommunens hemsida framhåller man också att Finspångs kommun är en del av "fjärde storstadsregionen".⁵³ Den långsiktiga planen är att den kommunala servicen helt ska koncentreras till tre orter i de södra delarna av kommunen. Dessa orter är Finspång, Rejmyre och Hällestad.⁵⁴

Kommunen är inte helt och hållet inriktad på att tätorterna är kommunens enda positiva sidor. Landsbygden används flitigt i kommunens marknadsföring. Där visas naturresurser, friluftsliv och även byskolorna upp som positiva sidor.⁵⁵ Detta framhålls som något särskilt som karaktäriserar Finspångs kommun.

För att understödja utvecklingen utanför tätorterna finns ett speciellt landsbygdsprogram för kommunen. Målet är kortfattat att garantera likvärdiga, men lokalt anpassade, levnads- och utvecklingsvillkor i alla delar av kommunen. Detta ska ske genom att invånarna själva fungerar som initiativtagare och drivande kraft för utvecklingsarbetet.⁵⁶

I höst kommer tjänstemän från kommunen att genomföra en turné i kommunens landsbygdsdelar för att samla in åsikter och förslag från lokalbefolkningen angående lokala utvecklingsplaner. Detta görs för att få lokal förankring i de beslut som fattas.⁵⁷

Hela bördan ska dock inte bäras av de lokala grupperna, *"kommunens styrelse, nämnder och kommunala bolag, ska inom ramen för befintliga resurser ta ansvar för landsbygdsprogrammets målsättningar"*.⁵⁸

Som finansiering till landsbygdsutvecklingen ska man ge lokalt stöd som Bygdepeng och Utvecklingscheckar. Dessutom uppger man att man ska utveckla arbetet med lokala utvecklingsplaner, lokala tillväxtavtal och lokala utvecklingsfonder.⁵⁹ För att kunna avgöra om arbetet faller väl ut ska man varje år utvärdera landsbygdsprogrammet i samråd med lokala byaråd, organisationer och föreningar.⁶⁰

Det finns en god tanke bakom kommunens landsbygdsprogram, men sedan det introducerades 2003 har man upptäckt att det kan vara svårt att omsätta orden i handling. Mycket av det som skrevs har inte blivit som man hade tänkt sig. Av denna anledning hoppas man att turnén i höst ska bli någon form av nystart.⁶¹

⁵³ www.finspong.se, 2005-05-23

⁵⁴ Intervju med Peter Fransson, ordförande i humanistiska nämnden, Finspångs kommun, 2005-04-15

⁵⁵ Finspångs kommun (2003a), www.finspång.se, 2005-05-23

⁵⁶ Finspångs kommun (2003b), sid.1

⁵⁷ Telefonintervju med Anders Bengtson, Landsbygdssamordnare, Finspångs Kommun, 2005-05-26

⁵⁸ Finspångs kommun (2003b), sid.3

⁵⁹ Finspångs kommun (2003b), sid.4

⁶⁰ Finspångs kommun (2003b), sid.8

⁶¹ Telefonintervju med Anders Bengtson, Landsbygdssamordnare, Finspångs Kommun, 2005-05-26

Nuläge i Norra Skedevi

I detta stycke behandlar vi de förutsättningar som finns i Norra Skedevi idag. Vår beskrivning är på inget sätt heltäckande, men vi hoppas att vi inte missat några vitala faktorer.

Att Norra Skedevi ligger precis söder om länsgränsen till Södermanland och kommungränsen till Vingåker skapar problem för invånarna på flera olika plan. De utnyttjar framförallt kommunal och kommersiell service norr om gränsen, medan det är aktörer i Finspångs kommun och Östergötland som är tänkta att stå för den lokala servicen. Då detta är ett faktum som präglar bygden i mycket stor utsträckning kommer inte gränsdragningens alla aspekter behandlas i ett eget stycke. Hur det påverkar Norra Skedevi i olika avseenden beskrivs istället under de underrubriker där detta är aktuellt. Nedan beskrivs möjligheter till förändring av gränsdragningen. överskridande

Gränsdragning

Läns- och kommungränsen utgör en skarp linje i de flesta fall. En av de lokala organisationer som arbetar gränsöverskridande är idrottsföreningen Marsjö/Byle GoIF. Där ingår personer från de båda byarna utan att gränsen utgör något problem. Även inom Våg 21 försöker man minska gränsernas betydelse.

Det finns också exempel på att gränser kan ändras efter påtryckningar från befolkningen. I maj 2005 sade regeringen ja till att Heby kommun får byta län från Västmanlands till Uppsala län och med årsskiftet 2006-2007. Arbetet med kommunbytet började vid valet 1998 då man genomförde en kommunal folkomröstning i frågan, där majoriteten röstade för ett länsbyte.⁶²

Även förändringar av kommungränser går att finna, även om de verkar vara mer sällsynta, eller åtminstone mindre uppmärksammade. Beslut om detta kan tas på kommunal nivå. Det lilla samhället Mörtfors fick byta kommun från Västerviks till Oskarshamns kommun på 70-talet.⁶³ 1995 flyttades gränsen mellan Vingåkers- och Örebro kommun och samhället Läppe med omnejd kom att ingå i Vingåkers kommun.⁶⁴ Anledningen till denna gränsförändring var frågor rörande barnomsorg samt avlopp.⁶⁵

I fallet Norra Skedevi tycks inga hinder finnas från Vingåkers kommuns sida. De ställer sig positiva till att inkludera Norra Skedevi i sin kommun. De anser att gränsdragningen är konstig, men det är invånarna i Norra Skedevi som måste väcka och driva frågan. Vad som sedan är avgörande är om Finspångs kommun är villiga att avstå från området.⁶⁶ Detta har kommunen inte diskuterat och därför har de i dagsläget ingen ståndpunkt.⁶⁷

⁶² DN, 2005-05-13

⁶³ Telefonintervju med Bernt Jonsson, Biträdande Miljö- och byggnadschef, Västerviks kommun, 2005-05-26

⁶⁴ Vingåkers kommun (2003) sid.2

⁶⁵ E-postintervju med Björn Andersson, Kommunalråd, Vingåkers kommun, 2005-05-26

⁶⁶ E-postintervju med Björn Andersson, Kommunalråd, Vingåkers kommun, 2005-05-26

⁶⁷ E-postintervju med Stig Andersson, Kommunstyrelseordförande, Finspångs kommun, 2005-06-01

Historia

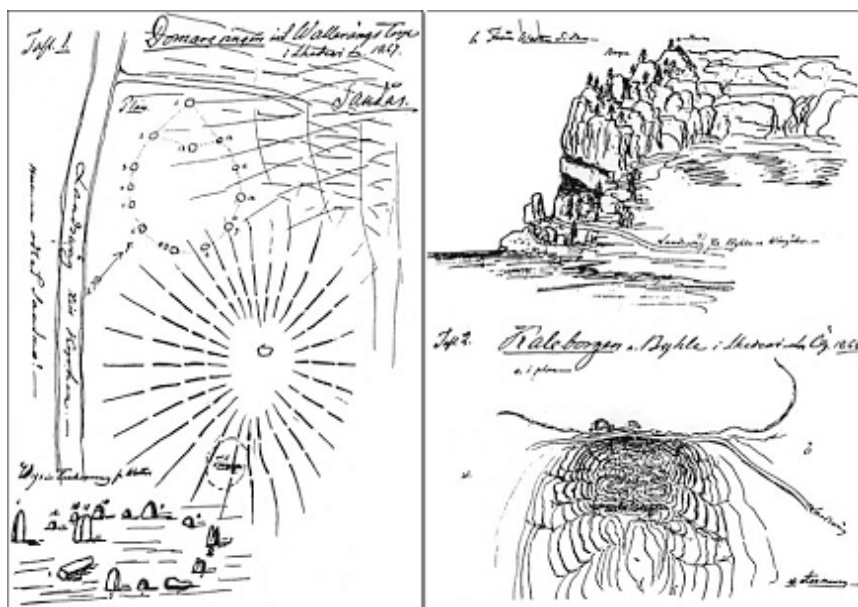
Norra Skedevi var tidigare gränsbygd mellan Göta- och Svealänderna där gränsen utgjordes av sjön Tisnaren. Gränsen går fortfarande där, men är inte betydelsefull i på samma vis längre. Området har varit bebott sedan järnåldern. Det var först och främst området vid nuvarande Ekesjö som lockade järnålderns bönder. Den fortsatta kolonisationen under yngre järnåldern, tiden år 400 - 800, utgick sedan från detta område.⁶⁸

Traditionellt sett har jord-, skogsbruk och handel har varit det dominerande näringslivet i området. Detta till skillnad från kringliggande byar där de lokala bruken istället varit framträdande och satt sin prägel på byarna.

I trakten har det gjorts många fynd av redskap och vapen från olika tidsåldrar.⁶⁹ Där finns även flera personer som har stor kunskap om traktens historik och har intressanta historier att berätta om exempelvis Kalehällsborgen och "Domarringen" vid Vallerängstorp.

På Kalhäll vid Tisnarens strand vid Kalefjärden ligger en fornborg av s.k. offensiv typ. Borgen är ett monument från den politiska orostiden under de stora folkvandringstiderna på 600-talet.⁷⁰ Det sägs att Vikingen Kale bodde där på vikingatiden och även blev begravd där under en kopparhäll, vilken dock inte har hittats än i våra dagar.⁷¹ Det är den bäst bevarade fornborgen i Finspångs kommun och från borgen uppe på klippan ges en storslagen utsikt över Tisnaren. För besökare finns en mindre parkering utmed vägen.

Vid Vallerängstorp finns en stenformation från yngre järnåldern som är benämnd som domarring eller gravplats. Det hävdas dock av personer i lokalbefolkningen att det istället är Ättstenar som tillhört ätten Backe.⁷²

Figur 3. "Domarringen" och Kalehäll av Hampus von Post i mitten av 1800-talet.
Källa: www.finspong.se

⁶⁸ www.finspong.se, 2005-05-27

⁶⁹ www.finspong.se, 2005-05-27

⁷⁰ www.finspong.se/turism/historia/meny.htm, 2005-05-27

⁷¹ www.finspong.se, 2005-05-27

⁷² Intervju med Informant B

Naturen

Naturen i Norra Skedevi är varierad, med både öppen mark och stora skogspartier. Den erbjuder även variation i och med ett kuperat landskap. Naturen är hela tiden nära och det finns många småvägar som även gör den lättillgänglig.

Det går också att beskåda naturen från cykelsadeln. Näckrosleden, som är en 70 mil lång cykelled som går i en slinga runt hela Södermanlands län, går även till vissa delar i Östergötland. En del av denna går längs vägen genom Byle.⁷³ Av förklarliga skäl trafikeras denna led i huvudsak sommartid.

Sjöar

Vad som präglar hela området är de två sjöarna Tisnaren och Marsjön. Förutom att sjöarna utgör ett vackert inslag i landskapet erbjuder de även möjligheter till diverse aktiviteter som isfiske och skridskoåkning vintertid och bad, kanotpaddling och fiske på sommaren.

Figur 4. Utsikt över Tisnaren, med Byle på andra sidan.

Tisnaren är den av sjöarna som är störst och mest lättillgänglig av de två. Det är en källsjö där vattnet är rent och klart och mycket näringsrikt. Där finns en mängd olika fiskarter: abborre, benlöja, björkna, braxen, gädda, gärs, gös, lake, mört, nors, ruda, sarv, sik (inplanterad på 1930-talet) stensimpa, vätternröding och ål. Det har också skett inplantering av signalkräfta som idag är rikt förekommande i hela sjön.⁷⁴ Runtomkring sjön finns iordningställda rastplatser och vindskydd, vilket gör att Tisnaren kan lämpa sig väl för kanotpaddlare.⁷⁵

⁷³ www.sormlandsturism.se/uppldokbilder/Cykelled_svensk.pdf, 2005-05-27

⁷⁴ www.cinclusc.com/spfguide/vatten/tisnaren.htm, 2005-05-27

⁷⁵ www.sormlandsturism.se/uppldokbilder/Cykelled_svensk.pdf, 2005-05-27

Kommunikationer

Att använda det gamla talesättet ”*Alla vägar bär till Rom*” för att beskriva kommunikationerna kring Norra Skedevi skulle vara en överdrift. Dock finns många olika kommunikationssätt att välja mellan för att nå trakten. En beskrivning av dessa ges nedan.

Bil

De närmaste större städerna redovisas nedan med avstånd från Norra Skedevi den närmaste vägen med bil.

Tabell 1. Avstånd till större städer

Stad	Avstånd från Norra Skedevi
Eskilstuna	7 mil
Norrköping	6,5 mil
Örebro	6,5 mil
Katrineholm	4 mil

Källa: www.eniro.se

Vägarna i närmaste trakten är dåliga, vi som utomstående har tänkt på det och förstår att resor söderut är ovanliga av just den anledningen. Det framgår av kommunens landsbygdsprogram att vägnätets standard är viktigt för de mindre orternas utveckling och att investeringar för förbättringar bör göras. Både för att människor skall kunna transportera sig, för näringslivets transporter och för det rörliga friluftslivet.⁷⁶ Detta skiljer sig mycket från den verklighet som invånarna i Norra Skedevi lever i.

Buss & Tåg

Kommunikationerna med kollektiva färdmedel har förbättrats för längre resor den senaste tiden, medan kortare resor med buss har drabbats av nedskärningar.

Genom Norra Skedevi går busslinje 401 med Södermanlands länstrafik. Bussen går mellan Vingåker och Hävla med stopp i bl.a. Marsjö och Rejmyre. Linjen trafikeras dock mycket sparsamt, med endast ett fåtal avgångar per dag.⁷⁷

Tidigare gick det utöver detta att beställa kommunal transport, men sedan en tid finns inte den möjligheten längre.⁷⁸

⁷⁶ Finspångs kommun (2003b), sid.5

⁷⁷ <http://www.lanstrafiken.se/upload/Lanstrafiken/Sormland/Dokument/Hosttidtabeller/landsortstrafik/401.pdf>

⁷⁸ Intervju med Informant L

Sedan två år tillbaka används åter stationen i Vingåker för tågtrafik, och därmed finns nu goda kommunikationer till flera större städer därifrån.⁷⁹ Från Vingåker går tåg mot Katrineholm och Hallsberg. Från Katrineholm går tåg vidare mot t.ex. Stockholm, Norrköping och Linköping. Från Hallsberg kan man ta sig vidare till bl.a. Örebro.

Tabell 2. Restid med tåg

Stad	Tid från Vingåker med tåg (h:mm)
Eskilstuna	2:00
Norrköping	1:20
Örebro	0:51
Stockholm	1:20
Linköping	1:40
Nyköping	2:00

Källa: www.resplus.se

Flyg

Den närmaste större internationella flygplatsen är Skavsta utanför Nyköping. Från Norra Skedevi är det knappt 9 mil till flygplatsen. Därifrån går flyg till och från många olika destinationer i Europa, och på sommaren även till USA. Det är främst lågprisflygbolaget Ryanair som har trafik från flygplatsen. I år räknar man med att ca 2 miljoner passagerare kommer att flyga till och från Skavsta, som på bara ett par år växt till att bli Sveriges fjärde största flygplats.⁸⁰ Man planerar nu också för ytterligare utbyggnad.

Bredband

Bredband kommer att finnas tillgängligt i trakten inom en snar framtid och för detta ändamål har en mast satts upp en bit norr om Byle tätort. Enligt Finet AB, som ansvarar för bredbandsutbyggnaden i Finspångs kommun, kommer kundanslutningar i Norra Skedevi komma igång i början av juni. Rent praktiskt kommer bredbandsanslutningen att ske genom att Norra Skedevi kopplas samman med bredbandsnätet i Hävla.

Den totala kostnaden för projektet med bredband till Norra Skedevi kommer att ligga runt 1 miljon kronor och finansieras dels av stats- och kommunbidrag och dels av Finet AB.

Tekniken som ska användas är ADSL och kommer troligtvis att nå majoriteten av hushållen i Norra Skedevi. Det är dock inte helt säkert och avgörs av hushållens närhet till telestationen. Detta avstånd får vara högst 5 kilometer. Överföringshastigheten som man kan få uppgår till 1 megabit per sekund, vilket räcker gott och väl för normalanvändare av Internet som främst surfar på hemsidor. Vid behov av högre överföringshastigheter på orten, t ex av företag kan man dock få bandbredd på upp till 10 megabit per sekund.⁸¹

⁷⁹ Dagens Industri, 2004-01-28

⁸⁰ TT Nyhetsbanken, 2004-10-15

⁸¹ Finspångs kommun (2004b) sid.4

Förutom bättre uppkopplingshastighet än med modem får man med ADSL-tekniken även fördelen att ständigt vara uppkopplad och kunna prata i telefon samtidigt som man surfar på Internet.

Det kommer inledningsvis att finnas tre olika tjänster att tillgå. Anslutningsavgiften kommer att ligga på ca 1000 kr med månadskostnad mellan 199 och 325 kr beroende på hastighet.⁸²

Gemenskap och engagemang

Alla de personer vi talat med i bygden upplever att gemenskapen invånarna emellan är stark. Många framhåller även att de blivit väl bemötta som nyinflyttade och att det inte varit svårt att finna en väg in denna gemenskap. Alla tycks känna alla, eller åtminstone ha en uppfattning om vilka alla personer är.

Denna gemenskap visar sig på flera olika sätt. Alla de personer vi talat med tycks ha liknande uppfattningar om vilka positiva sidor som Norra Skedevi har och vad som är viktigt för bygdens fortlevnad. De är även väl medvetna om vilka ärenden som är aktuella i denna fråga och den problematik som finns.

Engagemanget tar sig främst uttryck genom byarådet och de lokala aktiviteter som anordnas. Under 2005 kommer man i Norra Skedevi att anordna Midsommarfirande, Simskola, Bygdedag, "Bygdens starkaste man" samt Julgransplundring. Till dessa aktiviteter har man inga problem att få folk att ställa upp och hjälpa till. Problemet ligger i att hitta någon som är villig att ta på sig det övergripande ansvaret.⁸³ Detsamma gäller den generella situationen som kan beskrivas som att ett stort ansvar läggs på ett fåtal personer, medan majoriteten av invånarna är aktiva i mindre utsträckning.

Det bedrivs även aktiviteter i skolans lokaler utanför skoltid. På kvällar och helger spelar man innebandy, har gymnastik och anordnar fester. I och med detta utgör den något av ett centrum för byns invånare och är ett bevis på att bygden lever.

För att skapa en mer naturlig mötesplats för invånarna i trakten ville Marsjö/Byle GoIF bygga ut och renovera sin klubblokal vid Tisnarvallen. För detta sökte man bidrag från kommunen, men fick avslag på sin ansökan.⁸⁴ Norra Skedevi kommer därför även den närmaste tiden stå utan någon riktig mötesplats.

Näringsliv & Sysselsättning

Skolan är den verksamhet som har flest anställda i området, men förutom den finns inga större arbetsgivare. Det finns dock en del mindre företag som är lokaliserade i Norra Skedevi, varav majoriteten verkar inom jord- och skogsbruk. De flesta företagen är enmansföretag, varför de i dagsläget inte utgör någon grund för befolkningens sysselsättning. I Norra Skedevi bodde det 142

⁸² www.finet.se, 2005-04-27

⁸³ Intervju med Informant L

⁸⁴ NT, 2005-05-12

personer i åldrarna 20 till 64 år vid årsskiftet 2002/2003, av dessa förvärvsarbetade 112.⁸⁵ Arbetslösheten är dock inte påtaglig och upplevs inte som ett problem av invånarna.⁸⁶ Många av invånarna i området har sina arbetsplatser utanför bygden och pendlar till och från arbetet. Pendlingen sker mestadels norrut mot Vingåker och Katrineholm.⁸⁷

Det har i trakten funnits ett stort antal lantbrukare. Lantbrukets lönsamhet har minskat under en längre tid och verksamheten har genomgått en förändring. Från att tidigare ha varit inriktad på produktion är den numer mest landskapsvårdande. Intäkterna kommer således mestadels från bidrag av olika slag istället för från de varor man producerar. Denna förändring verkar framförallt ha drabbat mjölkbönder med ett litet antal djur. En del av lantbrukarna befinner sig därför i en övergångsperiod där de försöker att hitta alternativa näringar för sin försörjning.⁸⁸

Hos befolkningen finns många idéer kring olika näringsverksamheter man skulle kunna utveckla. Det tydligaste hindret för att dessa idéer ska realiseras utgörs av att tid och resurser saknas. Det finns exempel på att idéer realiseras och företag kan drivas i Norra Skedevi. Där finns exempelvis resebyrå Gränslösa Resor som anordnar resor för kvinnor och de två entreprenadföretagen Ribers och Mulders.⁸⁹

I närmaste trakten finns en del större verksamheter som dels fungerar som arbetsgivare, men även bidrar till att locka folk utifrån till trakten i egenskap av utflyktsmål. Åtminstone två större turistmål ligger i anslutning till trakten. Ett av dessa är Factory outlet i Vingåker som är det näst största turistmålet i Södermanland med 150 000 besökare årligen. Verksamheten har växt och man planerar att bygga ut för att kunna utnyttja tillströmningen av besökare.⁹⁰

I Rejmyre finns både glasbruk, gästgiveri och vandrarhem. Glasbruket, med 25 anställda, lockar årligen över 100 000 besökare⁹¹, men har trots detta haft det besvärligt ekonomiskt och visade negativa resultat alla år mellan 1999 och 2003.⁹²

Utöver dessa finns Häfla Bruks AB i Hävla. De bedriver verksamhet inom tillverkning av metallstommar i form av bl.a. trappor och gallerdurkar. Företaget hade 92 anställda 2004 och byggde samma år ut sina lokaler för att kunna utvecklas i framtiden.⁹³ I Hävla finns också Idésmedjan som fungerar som konferensanläggning, lärcentrum och även erbjuder övernattningsav vandrarsstandard.⁹⁴

Möjlighet till övernattnings på finns även i Regna. Där finns bed & breakfast som drivs av turistföretaget Ekotur. De erbjuder även möjlighet till aktiviteter av olika slag, t ex kanotpaddling, vandring och flottfärd. De är inriktade på

⁸⁵ Statistik från SCB, Ampak2002

⁸⁶ Intervjuer med Informant E och I

⁸⁷ AMPAK02

⁸⁸ Intervju med informant B, Samtal med Informant K

⁸⁹ www.byle.info, 2005-05-26

⁹⁰ Företagsklimat 2005, sid.18

⁹¹ Finspångs kommun (2004a), sid.20

⁹² Affärsdata, 2005-05-26

⁹³ <http://www.hafla.se>, 2005-05-26, Affärsdata 2005-05-26

⁹⁴ <http://www.idesmedjan.com>, 2005-05-26

ekoturism och försöker att ge sina gäster en heltäckande service, en bekväm semester i naturen. Företaget har drivits i fem år och antalet besökare har växt för varje år.⁹⁵

Skola

Skolgången för barnen i Norra Skedevi ser ut enligt följande:

- Förskolan till årskurs sex (F-6), Ekesjö skola
- Årskurs sju till nio, skola i Vingåker
- Gymnasium, Katrineholm

Ekesjö skola är en mindre byskola som ligger i Ekesjö i Norra Skedevi. Skolan har ett stort geografiskt upptagningsområde, vilket medför att de flesta eleverna kommer till skolan med skolskjuts från områden söder om Norra Skedevi. Man bedriver 6-årsverksamhet samt undervisning i årskurserna 1-6 och uppges vara "centrum i bygden" och "ett viktigt inslag i den levande landsbygden".⁹⁶

Skolan har idag en definierad profil inriktad på natur-/artkunskap och miljö samt "allsidighet" d.v.s. att eleven ska få möjlighet att utveckla många sidor av sin personlighet. I Skolans uttalade mål ingår att "eleverna ska få känna glädje i skolarbetet, känna trygghet ihop med kamrater och vuxna och få lära sig att ta ansvar för sitt arbete."⁹⁷

Figur 5. Ekesjö skola

⁹⁵ Telefonintervju med Informant J, 2005-05-23

⁹⁶ <http://www.finspong.se/ekesjoskolan/profil.htm>, 2005-05-25

⁹⁷ <http://www.finspong.se/ekesjoskolan/profil.htm>, 2005-04-05

Antalet elever i skolan uppgår till 41 fördelat enligt följande:

- Förskolan till tredje klass, 15 elever
- Klass fyra till sex, 26 elever

Elevunderlaget har sjunkit de senaste fyra åren, vilket på intet sätt är unikt för Ekesjö. I Finspångs kommun har barnen i grundskoleåldern minskat med en tredjedel bara de senaste tio åren. En starkt bidragande orsak till minskningen i Ekesjö skola är att föräldrar till barn i Hävla sedan 2002 inte längre har möjligheten att välja att deras barn ska gå i skolan i Ekesjö.

På grund av det låga antalet elever har skolan varit nedläggningshotad ett flertal gånger. Detta bekräftas även av en rapport från 2003 av Kunskapsbolaget, gjord på uppdrag av Finspångs kommun. Där undersökte man lokalbehovet för skolväsendet i Finspångs kommun och föreslår att Ekesjö skola avvecklas hösten 2008.⁹⁸ Från kommunens sida anser man att 35 elever är en undre gräns för att kunna hålla en acceptabel standard avseende pedagogik. Ekesjö skola har vid flera tillfällen legat nära den undre gränsen för antalet elever och kommunen kommer återigen att utreda frågan om skolans framtid från och med hösten 2005. Beslut i frågan kommer dock fattas tidigast 2006. Kommunens övervägande grundar sig på statistik över antalet barn som finns i skolans upptagningsområde i dagsläget⁹⁹. Inga prognoser på in-/utflyttning eller barnafödande tas i beaktande

I visionen om koncentration av den kommunala servicen kommer även skolverksamheten i kommunen lokaliseras till tre tätorter, Finspång, Rejmyre och Hällestad. Detta trots att man anser att byskolornas betydelse som nav i olika verksamheter är och förblir stor.¹⁰⁰ Kommunen motiverar sin vision om koncentration av skolan till tre tätorter med att man på detta sätt skulle skapa en bättre miljö för eleverna avseende resurser, pedagogik och socialt umgänge, särskilt för de äldre barnen. I en större skola finns fler möjliga kamrater för eleverna, vilket kan motverka utfrysning och mobbning.¹⁰¹

En eventuell nedläggning i Ekesjö skulle innebära att elever från upptagningsområdet för skolan skulle flyttas till Rejmyre. I skolan i Rejmyre finns redan idag kapacitet att ta emot de elever som skulle tillkomma vid en eventuell nedläggning av Ekesjö skola och inga större investeringar skulle krävas.¹⁰²

På kommunen är man dock medveten om att detta egentligen inte är ett alternativ för barnen i Norra Skedevi. De flesta kommer i stället att välja att gå i skolan i Vingåker. Detta val verifierar undersökningar som gjorts på området som säger att elever och föräldrar väljer den skola som ligger närmast eller den som har de bästa kommunikationerna till. I en del fall kan också skolans profil och status vara avgörande.¹⁰³

⁹⁸ Kunskapsbolaget (2003), sid.3

⁹⁹ Intervju med Peter Fransson, ordförande i humanistiska nämnden, Finspångs kommun, 2005-04-15

¹⁰⁰ Finspångs kommun (2003b), sid.4

¹⁰¹ Intervju med Peter Fransson, ordförande i humanistiska nämnden, Finspångs kommun, 2005-04-15

¹⁰² Intervju med Peter Fransson, ordförande i humanistiska nämnden, Finspångs kommun, 2005-04-15

¹⁰³ Kunskapsbolaget (2003), sid.31

Finspångs kommun har fört diskussioner med Vingåkers kommun och kan tänka sig att skriva avtal med dem för de elever som väljer att gå i skola där. Föräldrarna får fritt välja skola åt sina barn, men skolskjutsar får de själva stå för om de väljer någon annan skola än den föreslagna.¹⁰⁴

I och med att de flesta föräldrar skulle välja att skicka sina barn till skolor i Vingåker vid nedläggning skulle de ekonomiska vinsterna som kommunen kan göra minska. Finspångs kommun måste då betala en avgift, i form av skolpeng, till Vingåkers kommun för varje Norra Skedevi-barn som skickas dit.¹⁰⁵ Kommunens kostnader per elev i grundskolan uppgick 2004 för Finspångs kommun till 59100 kr medan samma kostnad i Vingåker var 66200 kr.¹⁰⁶ Hur stor avgift kommunen får betala till Vingåker inverkar på vad den ekonomiska effekten av en nedläggning blir.

Tidigare har det interkommunala samarbetet varit minst sagt bristfälligt. Enligt de uppgifter vi fått fram har Finspångs kommun visat svagt intresse för samverkan med Vingåker i flera fall som rör skolfrågan.¹⁰⁷

Man har inom kommunen långtgående planer på att göra om samtliga kommunens F-6 skolor till F-5 skolor. Därmed skulle man låta elever från Norra Skedevi i årskurs sex gå i högstadieskolor i Finspång motiverat med samma resonemang som ovan. I byrådet i Norra Skedevi ser man negativt på detta och har ifrågasatt vilka pedagogiska fördelar som egentligen finns med att gå i större skolor. De pedagogiska fördelar som Peter Fransson, ordförande i humanistiska nämnden, Finspångs kommun, nämner är att man med flera lärare skulle kunna ge barnen bredare kunskaper än vad man kan med en ensam lärare. Han ser även en risk i att en person ensam får alltför stort inflytande på ett barns uppväxt. Läraren kan då påverka barnets utveckling i hög grad och ge ensidiga uppfattningar i olika frågor som överensstämmer med lärarens egna värderingar.¹⁰⁸ Det finns dock flera undersökningar gjorda i denna fråga som visar på att det inte finns några märkbara skillnader i kunskaper mellan de barn som gått i stora och de som gått i små skolor.¹⁰⁹

Byrådet vet att en nedläggning av skolan snart kan bli aktuell. För att förbereda sig för detta har man arbetat med idéer om att starta en friskola i den nuvarande skolbyggnaden. Ett problem man stött på i detta arbete är att hyreskostnaden för skolbyggnaden inte är marknadsanpassad utan är densamma som den skulle vara för en liknande byggnad i centralorten, eftersom Finspångs kommun står som ägare till fastigheten.¹¹⁰

Kommunen har som generell inställning att avråda aktörer från att starta friskolor som ersättning för kommunala skolor. Detta eftersom man anser att beslut fattade i kommunen om nedläggning av skolor är väl grundade avseende kommuninvånarnas intressen. Om friskolor trots allt startas är kommunen skyldig att betala bidrag för barnens skolgång. Mat och skolskjuts får däremot

¹⁰⁴ Intervju med Peter Fransson, ordförande i humanistiska nämnden, Finspångs kommun, 2005-04-15

¹⁰⁵ Intervju med Peter Fransson, ordförande i humanistiska nämnden, Finspångs kommun, 2005-04-15

¹⁰⁶ Skolverket (2004), sid.89ff

¹⁰⁷ Telefonintervju med Leif Rönnerberg, Förvaltningschef barn- och utbildningsförvaltningen, Vingåkers kommun, 2005-06-02

¹⁰⁸ Intervju med Peter Fransson, ordförande i humanistiska nämnden, Finspångs kommun, 2005-04-15

¹⁰⁹ Marklund, I (2000) sid.9, Kunskapsbolaget (2003), sid.78

¹¹⁰ Intervju med Informant A

skolan stå för själv. I kommunens generellt negativa inställning till friskolor finns det öppningar. En friskola som kan erbjuda någon speciell form av pedagogik skulle man kunna tänka sig att stötta i större utsträckning eftersom man då känner att de skulle bidra med något nytt till kommunen

Det finns flera olika specialpedagogiker som kan användas vid undervisning såsom Waldorf, Montessori, Freinet och Reggio Emilia. Idag finns ingen grundskola med specialpedagogisk inriktning i vare sig Vingåker, Katrineholm eller Finspång.¹¹¹

Barnkolonin

I Byle finns en stor fastighet som idag fungerar som barnkoloni och därför i princip endast används ett fåtal veckor sommartid. Koloniverksamheten bedrivs av Stockholms stad och dit kommer främst barn med handikapp med stöd av LSS (Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade). Utöver denna verksamhet hålls ibland arrangemang med anknytning till bröllop i byggnaden.¹¹²

I huvudbyggnaden finns ca 40 sovplatser fördelat på flera mindre rum. I källaren finns tvättrum och dusch. I anslutning till denna byggnad ligger en stor matsal med kök och förvaringsmöjligheter för färskvaror.

Figur 6. Barnkolonin i Byle

Kolonibyggnaderna ägdes av Katarina församling fram till 1977, då Stockholm stad tog över fastigheten i och med den nya kommunallagen.¹¹³ Det råder delade meningar om hur överlåtandet gick till. Enligt Bo Wallin, kanslichef i Katarina församling, ville församlingen behålla fastigheten,¹¹⁴ medan Sture Svedjedal, Socialtjänstförvaltningen Stockholms stad, säger att man fick fastigheten som en gåva från Katarina församling.¹¹⁵

¹¹¹ <http://www.friskola.se/skolor/index.asp?sWhat=advanced&sCriteria=seePost>, 2005-04-25

¹¹² Samtal med Informant M

¹¹³ Telefonintervju med Sture Svedjedal, Socialtjänstförvaltningen Stockholms stad, 2005-04-28

¹¹⁴ Telefonintervju med Bo Wallin, Kanslichef Katarina församling, 2005-04-27

¹¹⁵ Telefonintervju med Sture Svedjedal, Socialtjänstförvaltningen Stockholms stad, 2005-04-28

Stockholms stad äger, utöver kolonin i Byle, flera kolonigårdar som Katarina församling driver. Inom Stockholms stad förs diskussioner om försäljning av dessa kolonier och de tror att en försäljning av kolonin i Byle kommer att bli aktuell inom ett år. Detta med anledning av att man inom Stockholm Stad skulle bli effektivare om man slipper äga fastigheterna året runt. Man vill istället förlägga sin barnkoloniverksamhet på kursgårdar runt om i Sverige där man tänkt hyra in sig sommartid. Vid en eventuell försäljning av kolonin skulle pengarna gå till en donationsfond för en sommargårdsförening, som skulle användas för att finansiera denna hyra.¹¹⁶

Hästar

I Norra Skedevi behöver man inte vistas länge innan man lägger märke till att det finns gott om hästar i området. På de stora öppna ängarna går flera olika sorters hästar och betar. I dagsläget används majoriteten av dessa för att hålla marken öppen och som rekreation för ägarna.¹¹⁷

Ridning förekommer frekvent i skogarna i området på mindre stigar och skogsvägar. Dessa sköts av markägarna, men ingen avgift tas ut av dem som nyttjar stigarna.¹¹⁸

Det finns också en möjlig historisk koppling till hästnäring. Namnet Skedevi har kopplats samman med en festtradition som förekommit i delar av Norge. Denna kallades *skeid* och dess centrala element var hästkapplöpningar och hingsthetsning. Norra Skedevi skulle med denna tolkning kunna ha varit en plats för hästkapplöpning eller hingsthetsning under förhistorisk tid.¹¹⁹

Mark & potentiella tomter

Det finns mycket mark att tillgå i attraktiva lägen som skulle kunna bli tomter för bostadshus.¹²⁰ Det är framförallt mark i närheten av vattnet som skulle kunna locka till sig köpare. Det finns en bra efterfrågan på fastigheter i den tätortsnära landsbygden kring Vingåker. Efterfrågan kommer dels från folk i regionen, men även från personer i storstäder som till exempel Stockholm och Örebro. Om man tittar på marknaden för hus på landsbygden generellt så är efterfrågan större än utbudet.¹²¹ Detta kan man även se i Norra Skedevi där det inte finns många hus som står tomma eller är till salu och personer vi pratat med säger att det inte är svårt att få hus i trakten sålda.

¹¹⁶ Telefonintervju med Sture Svedjedal, Socialtjänstförvaltningen Stockholms stad, 2005-04-28

¹¹⁷ Intervju med Informant F, Samtal med Informant K

¹¹⁸ Intervju med Informant B, 2005-04-14

¹¹⁹ Svenskt ortnamnslexikon, uppslagsordet Skedevi

¹²⁰ Intervju med Informant B och F

¹²¹ Telefonintervju med Hans-Åke Malmsten mäklare på Svensk fastighetsförmedling 2005-04-12

Prisläget på bostäder är lägre på landsbygden än kring storstadsregionerna. Priserna avtar gradvis ju längre från storstäderna man kommer. Dock kan man se att priserna även på landsbygden är på väg upp, i både Södermanland och Östergötland.¹²² I de prognoser som finns för utvecklingen i år tror man att villapriserna fortsätter att öka.¹²³

Nybyggnationen av villor på landsbygden hämmas till viss del av det låga prisläget som råder idag. Det är mycket mer förmånligt att köpa redan befintliga hus än att låta bygga ett nytt. Marknadsvärdet för ett nybyggt hus är ofta lägre än byggkostnaden, vilket i realiteten medför en direkt ekonomisk förlust för den som väljer att bygga nytt på landsbygden.¹²⁴

Avstyckning av tomter i Norra Skedevi befinner sig på planeringsstadiet. Markägare från bygden träffade företrädare för kommunen angående avstyckning av villatomter 22:e mars i år.¹²⁵ Detta stämmer väl överens med målsättningen för landsbygdsprogrammet i kommunen där det står att tillskapandet av nya tomter ska ske i samarbete med lokala grupper.¹²⁶ Vid mötet uppstod dock vissa problem, då man från kommunens sida upplevde att markägarna inte var så engagerade i frågan. De förväntade sig att kommunen skulle stå för arbetet med val och avstyckning av aktuella tomter.¹²⁷ Samtidigt upplevde åtminstone vissa av markägarna motstånd från kommunens sida och att de inte ville hjälpa till med arbetet.¹²⁸

Det finns inga direkta hinder att marknadsföra eller sälja tomter innan avstyckning. Det som krävs för att det ska vara möjligt är ett bra läge, helst sjönära. ”Stadsmänniskor som ska flytta till landsbygden vill ha sjönära tomter.”¹²⁹

Det råder konkurrens om de personer som väljer att bosätta sig på landsbygden och det finns andra kommuner i närheten som försöker locka dem till sig. I Katrineholm arbetar man med projektet Lantbo 05. Där försöker man att lansera landsbygden som ett bostadsalternativ som innebär att man slipper storstadens stressiga tempo. Man lockar med ord som natur, småskalighet och livskvalitet för att sälja tomter och hus.¹³⁰ Intresset har varit relativt stort och efterfrågan kommer från hela landet. De viktigaste egenskaper som efterfrågas är framförallt lågt pris och närhet till vatten.¹³¹

¹²² DN, 2005-04-16

¹²³ SvD, 2005-01-15

¹²⁴ Telefonintervju med Håkan Björndahl mäklare på Mäklarringen 2005-05-02

¹²⁵ Protokoll från styrelsemöte Norra Skedevi Byråd 2005-03-23

¹²⁶ Finspångs kommun (2003b), sid.5

¹²⁷ Intervju med Anders Bengtson på Finspångs kommun, 2005-04-08

¹²⁸ Intervju med Informant B

¹²⁹ Telefonintervju med Hans-Åke Malmsten mäklare på Svensk fastighetsförmedling (2005-04-12)

¹³⁰ DN, 2005-04-16

¹³¹ Telefonintervju med Camilla Centerblad, Lantbo 05, 2005-05-31

Marknadsföring

I kommunen har man påbörjat ett arbete med en marknadsföringsstrategi för Finspångsbygden. Den skall bl.a. rikta sig till företag, pendlare och tidigare Finspångsbor. Man vill med denna marknadsföringsstrategi utveckla den kreativitet som finns inom kultur-, turism-, idrotts- och fritidssatsningar i kommunens ytterområden.¹³²

Ett exempel på att detta inte alltid fungerar i praktiken är då turistmål i närheten av Finspång tätort rekommenderas av kommunen till besökare trots att likvärdiga upplevelser finns ute på landsbygden.¹³³

Analys

Norra Skedevi befinner sig i ett utsatt geografiskt läge, i utkanten av både kommunen och regionen Östergötland. Ur detta perspektiv är det lätt att förstå varför trakten marginaliseras eller rent av glöms bort i frågor om offentlig och kommersiell service. Det är tydligt att gränsdragningen utgör ett problem för trakten. Samarbetet mellan Vingåkers- och Finspångs kommun tycks inte fungera helt smärtfritt och det är märkligt att se vilka hinder kommungränser kan utgöra.

Norra Skedevi är i samma situation som många andra orter på landsbygden. I flera andra fall har vi sett att det också där rör sig om en kamp för att behålla det man en gång haft. I dessa fall är det avgörande med den starka gemenskapen som ofta finns på mindre orter. Det är tydligt att det finns en sådan gemenskap även i Norra Skedevi. Där gäller kampen framförallt skolan, som man verkligen är måna om att kunna behålla. Vad som är avgörande för skolans framtid är om man lyckas öka antalet barn i trakten, eftersom kommunens beslut i skolfrågan baseras på elevantalet.

Byarådet spelar en viktig roll för bygdens utveckling. Inom byarådet arbetar man strategiskt och strukturerat med prioriterade mål. De aktiva inom byarådet är dock inte så många, dock verkar det finnas en yttre krets av människor som ställer upp när det gäller praktiska åtaganden. Vi tror att byarådet har svårt att rekrytera ansvariga till stor del på grund av att de flesta har arbeten som tar upp deras tid och att de därför upplever att de inte har möjlighet att avsätta den tid som aktivt engagemang i byarådet kräver. Många känner säkerligen även att de frågor som anses viktiga drivs även utan deras personliga engagemang, vilket minskar deras intresse för att arbeta med de strategiska frågorna.

Riskerna med att endast ett fåtal personer utarbetar mål och strategier är att man kan tappa mobiliseringen bakom frågorna. Som det ser ut idag blir alla informerade om byarådets möten och beslut via flygblad, dessutom finns informationen tillgänglig på Byles hemsida. De som är intresserade ges därför

¹³² Finspångs kommun (2003b), sid.5

¹³³ Intervju med Informant J, 2005-05-23

en möjlighet att vara med och påverka och fatta beslut. En möjlig anledning till dålig uppslutning vid mötestillfällen är att många inte känner sig bekväma i den formaliserade mötesordningen.

Ett stort problem i mindre samhällen är att man ibland är starkt beroende av resurser som ägs av enskilda individer för att kunna utveckla bygden. I vissa fall finns då risken att de privata intressena inte överensstämmer med de gemensamma och att arbetet därför förhindras. I Norra Skedevi verkar samanhållningen vara mycket stark, vilket givetvis minskar risken för att sådana intressekonflikter ska uppkomma. Man bör dock vara medveten om det.

Det är anmärkningsvärt gemenskapen i bygden är så bra trots att det saknas en naturlig mötesplats. Invånarna träffas under många olika mer eller mindre organiserade former vilket leder till att gemenskapen underhålls. Ett problem som vi ser med detta är att de som inte deltar i aktiviteterna riskerar att hamna utanför. En naturlig mötesplats, som affären tidigare utgjorde, kan fungera som en plats där information sprids mellan människor. På så sätt ökas alla invånares känsla av delaktighet i aktuella frågor som rör bygden. Detta tror vi är avgörande på lång sikt.

Naturen framhålls av invånarna som en av de största resurserna i trakten. Om man ska satsa på turism i området måste man vara målinriktad och vara medveten om hur konkurrensen i branschen ser ut. I Sverige finns skog, sjöar och vacker natur överallt. Det är därför av stor betydelse att man hittar sin egen nisch.

Inflyttning

Det verkar inte vara några problem att hitta folk som vill flytta till Norra Skedevi när det finns lediga bostäder. Däremot finns det uppenbara problem med nybyggnationer av bostäder, vilken är näst intill obefintlig. Just detta utgör det största hindret när det gäller att öka invånarantalet. Att villapriserna i landet är på väg upp kan ge möjligheter till att denna situation förändras. Det är därför mycket positivt att man arbetar aktivt med avstyckning av tomter.

Det är några få markägare som äger den mark som skulle kunna bli attraktiva tomter. Eftersom säljaren själv bestämmer vem som ska få köpa tomten kan man i viss mån styra vilka som flyttar in. Det som är avgörande är om priset som erbjuds skiljer sig mycket mellan olika köpare, så att rent ekonomiska skäl gör det svårt för säljaren att själv välja vem man ska sälja till.

Något som kan försvåra försäljning av tomter, åtminstone till personer från stockholmsregionen, är det faktum att Norra Skedevi ligger i Östergötland och inte i Södermanland. Detta kan göra att många stockholmare vid en första anblick tycker att avståndet till Stockholm är för stort. Stockholmare utgör på grund av sitt antal en stor andel av de potentiella inflyttarna. De är troligtvis mer bekanta med Södermanland och kan få en känsla av att Östergötland ligger för långt ”hemifrån”. Ett sätt att kringgå detta problem är att framhålla närheten till Södermanland och de goda kommunikationerna med både Stockholm och andra större städer.

För att folk överhuvudtaget ska fundera över att flytta till Norra Skedevi är det grundläggande att området finns i deras medvetande. De som har släkt och vänner där, har fritidshus eller på annat sätt känner till trakten tror vi därför är

de som i dagsläget är de som är mest benägna att flytta dit. Till övriga måste man dock försöka att nå ut med information om trakten via någon form av marknadsföring.

Idag förekommer det ingen organiserad marknadsföring av bygden utöver den som Finspångs kommun står för och mun till mun metoden. Kommunens marknadsföring behandlar dessutom landsbygden som helhet och inte just Norra Skedevi specifikt. Detta är en stor brist som gör att inte så många känner till trakten.

Även om arbetslösheten inte upplevs som ett problem i området skulle arbetstillfällen kunna locka dit folk. Från början såg vi informationsteknologi och distansarbete som ett sätt att skapa arbetstillfällen. Bland annat på grund av att detta stod i den uppdragsbeskrivning vi fick. Vid en scanning på området framkom dock att distansarbete i allmänhet inte blivit den succé som man förutspådde på 1990-talet.

Trots allt kan detta inte avskrivas helt. I och med uppkopplingen mot bredbandsnätet ökar åtminstone möjligheterna för arbete och studier på distans. Dessutom minskar det till viss del skillnaden mellan landsbygden och tätorter då de tekniska möjligheterna blir mer likartade. Detta bör kunna öka bygdens attraktionsförmåga när det gäller att locka till sig åretruntboende och näringsverksamhet. Framförallt personer med relativt platsoberoende arbete som söker en lugn och vacker livsmiljö nära naturen. I framtiden skulle det i så fall kunna finnas förutsättningar för att skapa någon form av gemensam arbetsplats för distansarbetande, en ”distansarbetsstuga”. Detta skulle kunna kombinera det bästa av två världar; friheten med att arbeta på distans och gemenskapen som finns på en arbetsplats.

Då det just är önskan om en viss livsmiljö som oftast är avgörande för valet av bostad behöver inte bristen på arbetstillfällen vara något avgörande för hur inflyttningen i framtiden kommer att se ut. Vad som blir avgörande är däremot vilka värden folk som flyttar till landsbygden uppskattar och hur väl Norra Skedevi stämmer överens med dessa. Människors värderingar och trender i samhället är svårpåverkade. Som det ser ut idag finns dock goda förutsättningar i området med framförallt goda kommunikationer och närheten till sjöar.

Den relativa närheten till flera större städer gör att det inte enbart är personer från ett enskilt område som kan vara av intresse. Det finns ett stort underlag av personer som kan vara intresserade av att flytta till trakten, med anledning av geografisk närhet till nuvarande bostadsort.

Den generella trenden i samhället är trots allt urbanisering, vilket gör att konkurrensen om landsbygdssökarna är hård. Det kan bli svårt att försöka vara med och konkurrera om alla olika typer av utflyttare och vi tror att det är viktigt att man hittar sin egen nisch. Det vill säga att man profilerar sig gentemot marknaden och riktar in sig på en viss typ av utflyttare.

För Norra Skedevi del kan den fria barnomsorgen som diskuteras ge positiva effekter. Detta ser vi som ett starkt argument som kan användas när det gäller att locka familjer till bygden. Då man måste bo i Finspångs kommun för att ta del av den fria barnomsorgen kan detta vara en avgörande faktor för att välja Norra Skedevi framför Vingåker om man bestämt sig för att flytta till trakten.

Stöd från aktörer

Landsbygdspolitiken i Sverige är fortfarande starkt inriktad på lantbruk. Detta är ett faktum som man måste anpassa sig efter vid sitt arbete. Konsekvenserna av detta är att det är lantbrukarna som har de största möjligheterna att få ekonomiskt stöd från högre instanser. Östsam, Finspångs kommun och Våg 21 verkar dock vara öppna för mer flexibla lösningar, och kan vara beredda att stötta projekt som inte har direkt med lantbruket att göra. Det är från dessa aktörer som vi tror att stödet till småskaliga projekt kan komma. Vi tror inte att man bör ha några förhoppningar om att det ska komma en större arbetsgivare till orten och säkra sysselsättningen i bygden. De arbetstillfällen som kan skapas kommer förmodligen att uppstå ur mindre projekt.

Från Våg 21 lägger man stor vikt vid att projekten ska vara kretsloppsanpassade och inte rubba balansen i naturen. Det innebär inte att det bara är projekt som är inriktade på miljöutveckling som stöttas, men sådana kan ha extra stora möjligheter att få stöd från organisationen.

Kommunen lägger å sin sida stort ansvar på de lokala aktörerna och vill se att initiativen kommer underifrån. Det innebär att man måste visa sig aktiv mot kommunen och föra en dialog med dem så att de ser att bygden och dess invånare är starka och drivkraftiga. Det kan vara en fördel att komma med konkreta förslag till åtgärder för de problem man ser och inte bara påpeka det som måste rättas till. Det som kommunen skriver i sitt landsbygdsprogram låter väldigt bra, men det verkar inte alltid stämma överens med verkligheten. Det verkar som att kommunen mer har ambitionen att länkas samman med de större städerna i närheten än att satsa på sin landsbygd. Att man från kommunens sida ska genomföra landsbygdsturnén i höst tyder trots allt på att de ändå ser ett värde i landsbygden. Det är dock ett frågetecken varför detta värde inte uppmärksammas mer, med tanke på hur befolkningsutvecklingen sett ut på landsbygden respektive i tätorterna.

Skolan

Skolan har en central plats i bygden, både fysiskt och mentalt. Invånarna anser att den är avgörande för bygdens fortlevnad och oroar sig för vad som ska hända med bygden om skolan läggs ned. Vad kommunen egentligen vill är svårt att bedöma, men eftersom de upplever vikande elevunderlag i så gott som alla kommunens skolor anser de sig vara tvungna att agera.

Då de har planer på att göra om F-6 skolorna till F-5 skolor ställer man sig dock frågan om det är en medveten strategi från kommunens sida. Detta skulle minska antalet elever i landsbygdsskolorna och på så sätt blir det enklare att motivera en tidigare nedläggning av dem.

Deras eventuella nedläggningsbeslut av skolan grundas på nuvarande elevunderlag. Det som måste göras för att det ska bli möjligt att rädda skolan från nedläggning är därför att öka antalet barn i skolåldern, vilket är lättare sagt än gjort. Om man bortser från gränserna finns ett elevunderlag som skulle räcka för att tillgodose kommunens krav på antal elever i skolan. Barnen från Marsjö går traditionellt sett i skola i Vingåker och där finns även en kvarlevande föreställning om Ekesjö skolas kvalité som bristfällig. Dessa faktorer utgör problem som måste övervinnas.

För att kunna locka barnfamiljer utifrån till bygden kan skolan och dess småskalighet och trygghet fungera som argument. Skolans nuvarande profil är dock en aning allmän och intetsägande vilket kan göra att dess attraktionskraft är mindre än vad den skulle kunna vara med en tydligare profil. Om man väljer att starta friskola skulle ett sätt att förtydliga profileringen vara att införa någon slags specialpedagogik i skolan. Förutsättningarna för att locka inflyttare till bygden skulle då troligtvis öka, då pedagogiken kan locka människor med barn som annars inte skulle ha sett Norra Skedevi som ett alternativ. Det finns ingen utbredd konkurrens av friskolor i regionen och det bör finnas förutsättningar att lyckas.

Våra rekommendationer

Våra rekommendationer bygger i stort på de idéer som Byrådet redan arbetar efter. En del av de föreslagna åtgärderna kan ge resultat relativt omgående, medan vissa resultatet ligger längre fram i tiden. I en del fall är det uppenbart, men det kan vara bra med en medvetenhet kring det för att undvika en känsla av misslyckande. Många av rekommendationerna är också sådant som inte är engångsprojekt, utan man bör arbeta fortlöpande med dem för att nå så bra resultat som möjligt.

Några av punkterna är övergripande, medan andra är mer specifika. Det kan vara svårt att börja arbeta med allt samtidigt och vi tror att man måste välja att prioritera vissa före andra.

Det finns ingen inbördes ordning mellan punkterna nedan, men det finns ändå två som vi anser vara grundläggande: ”Varumärke och Marknadsföring” samt ”Kolonin snart till salu?”

Kolonin snart till salu?

Eftersom kolonin kan vara till salu så snart som om sex månader bör denna fråga börja behandlas snarast. Dessa frågor bör besvaras:

- Vilket är bäst? Att kolonin ägs/drivs privat eller kooperativt genom Byrådet?
- Hur ska finansiering ske vid ett kooperativt köp?
- Till vilka ska verksamheten där riktas? Lokalbefolkningen eller besökare utifrån?

Engagera fler högskolestudenter

På högskolor runt om i Sverige finns kompetenta människor som kan anlitas för en mängd olika slags uppdrag, stora som små. Vår uppfattning är att högskolestuderande gärna åtar sig vekligna/skarpa uppdrag eftersom utbildningarna tenderar att vara väldigt teoretiska.

Om exempelvis Byrådet eller idrottsföreningen ska göra ett reklamblad/informationsmaterial finns det på Mälardalens högskola studenter inom informationsdesign som är specialiserade på textdesign, illustration eller informationssökning. För att komma i kontakt med studenter kan man helt enkelt ringa studierektorn eller programansvarig för lämplig utbildning. Ett annat sätt är att lägga ut uppdraget på Exjobb-poolen på internet, men det kan ta längre tid att få napp.

På liknande sätt kan man få tag på kompetens inom: ekonomi/marknadsföring, byggnadsteknik, skogsvård, turism, pedagogik, omvärldsanalys, webdesign med mera. Kanske vill någon statsvetare utreda problematiken som finns med gränsdragningen och det kommunala samarbetet.

En annan minst lika viktig fördel med detta, förutom gratis hjälp, är att fler människor får en relation till bygden. Studenter tror vi också utgör potentiella och önskvärda inflyttare. När de ska bilda familj har de fått en kontakt med bygden som kan bli det som avgör valet av bostadsort.

Nysatsning på hemsidan

I och med att bredband nu blir tillgängligt kan hemsidan spela en större roll för byrådets kommunikation med övriga invånare. Här finns möjlighet att lägga ut frågor som ska behandlas i Byrådet. Man kan ha diskussionsforum eller till och med fatta beslut genom omröstning.

Hemsidan bör även fungera som en kommunikationskanal mellan bygden och omvärlden. Här kan man lyfta fram alla de positiva sidor som finns.

Det som vi ser som det största problemet med sidan nu är att innehållet är tunt och att uppdatering av den sker för sällan. Man får en känsla av att den ligger i dvala. Det krävs att den som ska driva sidan är engagerad, men även hjälp från hela bygden är viktig så att det inte blir ett tungt enmansprojekt.

Om det finns kunniga ungdomar som är intresserade kan man överlåta underhållet av hemsidan till dem. Det kan ha en positiv effekt på engagemanget hos de unga. Om det inte finns något intresse för detta kan studenter tas in som resurs vid utformning och konstruktion.

Naturlig samlingsplats

Den gemenskap som finns i bygden är någonting värdefullt. För att ta tillvara och utveckla den behövs en mötesplats där man kan träffas på ett otvunget sätt. Detta kan vara till hjälp i arbetet med att engagera fler i byrådets verksamhet. Man kan nå även de som blir avskräckta av det formaliserade föreningslivet. Samlingsplatsen skulle kunna drivas i form ett café och någon gång i månaden kunde man ordna en bypub. Det största problemet att lösa är lokalfrågan och de alternativ vi ser är: Att barnkolonin köps och drivs av byrådet, att befintliga privata lokaler ställs till förfogande eller att nya lokaler byggs. Av dessa alternativ känns de två första mest realistiska i dagsläget.

Ridleder

Formalisera och avgiftsbelägg de stigar som idag används som ridleder i samarbete med lokala ryttaföreningen i Vingåker. Detta kan ses som ett första steg till en turistaktivitet som skulle kunna innefatta uthyrning av hästar.

Här kan även den möjliga historiska kopplingen användas för att öka specialiseringen. Detta bör dock utredas närmare.

Skolan

Skolfrågan är något som måste arbetas med på lång sikt, särskilt gentemot Finspångs kommun. Här vill vi poängtera diplomatins förtjänster. Försök se frågorna ur era meningsmotståndares synvinkel. Då har ni större möjlighet att övertyga och föra en saklig diskussion.

Även om elevunderlaget styr skolans öde till stor del finns det en del trådar att nysta i. Att starta en friskola kan vara ett sätt att säkra skolans framtid. Dock har

Finspångs kommun flaggat för att de generellt sett inte stödjer friskolor. Däremot kan de stödja en ansökan om friskola med någon speciell pedagogik. Det finns en uppsjö av specialpedagogiker. De varierar i upplägg och behöver inte betyda några radikala förändringar jämfört med hur verksamheten bedrivs idag. Det viktiga är att poängtera fördelar med den valda pedagogiken.

En möjlig lösning för att kunna öka elevunderlaget i skolan utan inflyttning är att man lyckas få föräldrar till barn i Marsjö att låta barnen gå i Ekesjö skola. Det borde finnas möjligheter till detta då avståndet till skolan är kort och det finns flera uppenbara fördelar med att gå i en mindre skola avseende trygghet, närheten till naturen och storleken på klasserna. Det finns inga hinder från Vingåkers kommun angående detta förutom att föräldrarna själva får ordna med skolskjuts. Ett problem kan vara att kollektivtrafiken mellan Marsjö och Byle är minst sagt bristfällig vilket medför att föräldrarna måste lösa transporterna på annat sätt. Det ekonomiska hindret detta medför skulle kunna övervinnas om antalet skolbarn som åker sträckan blir tillräckligt stort.

Något man dock måste börja arbeta med är att förbättra den image som Marsjöborna har av Ekesjö skola. På så sätt skulle Ekesjö kunna bli ett alternativ för dem. Det krävs att man informerar dem om skolans positiva sidor och kanske bjuder dit dem på studiebesök för att visa upp vad skolan har att erbjuda. Vissa kanske inte ens vet att det är fritt fram att välja vilken skola deras barn ska gå i.

För att skolan ska fortsätta drivas i kommunal regi med vikande elevunderlag tror vi att dialogen med kommunen måste förbättras. Vid argumentation med kommunen gäller det att komma med sakliga argument. Det räcker inte med att säga att "skolan behövs för bygdens överlevnad". Det finns exempel på att kommuner ändrat beslut om nedläggning av skolor efter att berörda invånare lagt fram tydliga sakargument.¹³⁴ Det visade sig då att kommunens argument var dåligt underbyggda och då blev de tvungna att backa.

Ett annat spår att arbeta utefter skulle kunna vara att försöka få byta kommun och tillhöra Vingåker i stället. Då skulle barn från Marsjö flyttas över till Ekesjö skola utan problem med skolskjutsar och annat. Dock är det troligen en ganska lång process med ett kommunbyte.

Inflyttning

Eftersom det inte finns några tomma hus krävs det nybyggnation för att inflyttning ska bli möjligt. Finspångs kommun har lovat att behandla ansökningar om att stycka av tomter och bygglov med största möjliga välvilja. När denna rapport skrivs väntar kommunen fortfarande på förslag från de lokala markägarna.

En fråga som uppstår är, vilken roll som byrådet ska/kan spela i arbetet med tomtutveckling. Här ställs allmänna intressen till viss del mot privata och man måste betänka vilka faktorer som spelar in. Inte bara ekonomiska aspekter måste vägas in. Markägaren kan tveka inför försäljning på grund av att marken har ett affektionsvärde eller att denne känner en skyldighet att bevaka intressen som släkttraditioner påbjuder.

¹³⁴ Marklund, I (2000)

Vi har inga expertkunskaper inom området tomtexploatering, men ger här ändå några idéer och tips på hur man skulle kunna gå till väga.

Planera för flera hus på en gång. Man kan dela upp projektet i etapper och på så sätt minska riskerna. Vi tror att det bästa vore att hitta ett koncept som gör att det är någonting speciellt med de nya husen. Det skulle kunna handla om byggsätt, miljöprofil eller så kallade intelligenta hus. En arkitekttävling kan utlysas kring den valda inriktningen. Det viktiga är att det går att marknadsföra konceptet innan tomterna är avstyckade och börjar kosta pengar. Ett utförligt prospekt bör tas fram. Detta kan användas för att hitta potentiella köpare på exempelvis en bomässa.

En idé är att använda virke från lokala skogsägare alternativt sälja på rot tillsammans med tomterna. En annan är att anlägga en småbåtshamn med möjlighet till boende på husbåt.

Figur 7. Visualisering av byggprojekt. Bearbetning Niklas Almhager

Varumärke och Marknadsföring

För att marknadsföra bygden på ett effektivt sätt bör man jobba fram en profil/varumärke. Vad vi menar är då inte en logotyp, utan att man tar reda på vad som verkligen är representativt för bygden. Detta så att de olika projekt som startas harmoniserar med profilen. Det kanske inte är så lyckat med dragracingbana i en by som satsar på att vara en oas av lugn och ro.

Glasbruket i Rejmyre och Factory outlet i Vingåker har tillsammans ca 250 000 besökare per år. Här finns massor med potentiella inflyttare att nå med små medel. En enkel monter med två oemotståndliga bylebor är allt som behövs. En idé vi har är att man kan erbjuda något som både är unikt för bygden och ger

ringar på vattnet i form av marknadsföring. De som kommer till badplatsen sommartid kan exempelvis erbjudas badbyxor med trycket ”Jag har badat i Byle!” eller någon liknande text.

Man bör även framhålla alla de positiva sidor som kan utgöra konkurrensfördelar, exempelvis fri barnomsorg i kommunen, trygghet och närhet. Var uppmärksam på vad som står i tidningar och vad som sägs i tv kring vilka trender som råder i samhället. Kanske finns där något som stämmer väl överens med Norra Skedevi och skulle passa in i marknadsföringen.

Det är alltid bra att ha information i pappersform som kan ge en snabb inblick i vad som kännetecknar Norra Skedevi. När studenter rekryteras kan en folder vara bra för att ge kompletterande information utöver den muntliga. Innehållet skulle delvis kunna bygga på vår rapport. Foldern bör dock utformas så att turistbroschyrsflyshor undviks.

Norra Skedevi ligger centralt; det tycks vara något som alla i bygden är överens om. Det är ett argument som också skulle kunna bli en slogan: Bo centralt på landet!.

Finspångs kommun planerar att införa fri barnomsorg, något som kan vara ett bra argument i marknadsföringen av bygden. Särskilt bra är detta då det i första hand borde locka barnfamiljer. Tryggheten som många känner finns med att bo på landet är också något som kan användas i marknadsföringssyfte.

När profilen är satt och formen för tomtexploateringen är klar borde det vara ganska klart vilka som är potentiella inflyttare. Kanske är det Vingåkersbor som vill ut på landet eller Finspångsbor som vill pröva på att bo i denna exotiska del av kommunen. När det står klart vilka de är gäller det att ta reda på hur man når dem. En bomässa i någon av de närliggande storstäderna kan vara rätt forum för någon målgrupp, medan andra målgrupper kan nås på annat sätt.

Turism

Enligt dem vi har varit i kontakt med är det svårt att försörja sig enbart på turism. Dessutom är näringen starkt säsongsbunden. Den största tillgången i denna näring är naturen i form av upplevelser av skogar och sjöar. Det gäller därmed att hitta ett sätt att ta betalt för upplevelser. Ett sätt kan vara att skapa aktiviteter av olika slag. Däremot har vi förstått att många som semestrar i trakten idag, inte är ute efter att aktiveras. De söker tvärt om lugnet och avslappningen. Kanske är detta en nisch som kan ge lönsamhet. Dock gäller det även här att komma på ett sätt att ta betalt för upplevelsen. Man kan till exempel marknadsföra sig med tystnad.

Något att ta ställning till är vad de som redan jobbar med turism i omgivningen sysslar med. Vi tror inte att det ligger i någons intresse att konkurrera ut sin ”granne”, utan anser att det bästa är om verksamheterna kan komplettera varandra. En ide är att bilda ett kanotnätverk så att man kan hyra en kanot på en plats och lämna den på en annan.

Mark som inte lämpar sig för lantbruk kan ha alternativa användningsområden. En golfbana kan locka många besökare. Något som kommer mer och mer är banor där man inte behöver ha grönt kort så kallade Pay and Play-banor.

Tisnaren är en resurs som kan utnyttjas även vintertid till långfärdsskridskor och isjakt.

En möjlighet är åta sig att arrangera mästerskap av olika slag, exempelvis isjakt, kubb eller dragkamp. Man kan också härbärgera människor om några arrangemang hålls i Vingåker. Det kan dock kräva att det finns övernattningsmöjligheter för ganska många människor.

Visionsarbete

Det är mycket bra att en vision finns, så att alla vet vad man arbetar efter. Byrådet bör varje år utvärdera arbetet med visionen och uppdatera den. På så sätt skapas en kontinuitet i arbetet och visionen blir mer påtaglig. Det kan även vara ett sätt att få nya medlemmar att känna sig mer delaktiga i arbetet.

Näringsliv

Förutsättningarna för lokalt näringsliv är inte sämre i Norra Skedevi än någon annanstans. Framgångsrika företag bygger på bra affärsidéer, och de kan uppstå var som helst. Frågan anser vi bör ses ur ett annat perspektiv. Vem/vilka ska starta och driva nya företag i bygden? Som vi uppfattat saken har de flesta sin försörjning ordnad genom anställning och trivs med det. Däremot kan det vara på sin plats att införa något slags stödsystem, så att den som går och bär på en idé vet att hon/han kan få hjälp hos byrådet. Någon eller några i byrådet bör kanske sätta sig in i den hjälp man kan söka hos olika organisationer som exempelvis Almi och Nutek och utgöra en länk vid kontakt med organisationer och myndigheter.

Kommunbyte

Som vi upplever det finns det en möjlighet att ett kommunbyte skulle kunna bli aktuellt. Framförallt verkar Vingåkers kommun vara positiva till att även inkludera Norra Skedevi i sitt område. För att detta ska bli möjligt måste man arbeta aktivt med det gentemot de båda berörda kommunerna. Det krävs också enighet i frågan och att man via en namninsamling eller liknande visar vad invånarna vill. Det är inte säkert att alla vill byta kommun.

Om man söker hjälp någonstans tror vi att man kan få mest stöd från Vingåker eftersom de ser möjligheterna i att få en grupp aktiva människor som betalar skatt till kommunen. Detta i kontrast till dagsläget då de utnyttjar kommunala resurser i Vingåker men betalar skatt i Finspång.

Hur Finspångs kommun ställer sig i frågan är avgörande. Det får man i dagsläget inget svar på, men det måste utredas. I och med att de själva talar om en informell gräns bör det dock inte vara omöjligt, men det kommer att kräva ”bearbetning”.

TACK

Vi vill tacka alla de som har hjälpt oss under arbetets gång och önskar byrådet lycka till med arbetet i framtiden.

Niklas Almhager, niklas.almhager@gmail.com, 070-282 75 27

Markus Fridell, markus.fridell@gmail.com, 070-262 54 51

Källor

Skriftliga källor

Dagens Industri, 2004-01-28

Dagens Nyheter 2005-04-16

Dagens Nyheter, 2005-05-19

Dagens Nyheter, 2005-05-13

Entry, En tidning från Ericsson Network Technologies, nummer 4 2004

Euro Futures (2005) Landsbygden år 2020 – Fyra framtidsbilder

Finspångs Kommun (2003a) Våra landsbygdsskolor, Finspångs kommun Barn- & Ungdom

Finspångs Kommun (2003b) Landsbygdsprogram för Finspångs kommun, Lokal kraft och lika villkor i hela kommunen skapar utveckling

Finspångs Kommun (2004a) Turistbroschyr, Finspång & Rejmyre 2004

Finspångs Kommun (2004b) Byle-Ekesjö - Ortssammanbindande nät och ortsnät

Företagarna nr 9 2004

Företagsklimat 2005, Svenskt näringsliv, maj 2005, Wallin & Dalholm

Glesbygdverket (2005) Landsbygden i den regionala utvecklingen, Slutrapport, februari 2005. Glesbygdverket, Östersund

Institutet för tillväxtpolitiska studier (2002) Rapport om den regionala utvecklingen i Sverige - Preliminär beskrivning, våren 2002

Kunskapsbolaget (2003) Framtida lokalbehov inom skolväsendet i Finspångs kommun

Livsmedelsekonomiska institutet (2004) SLI Rapport 2004:3 En levande landsbygd – Vad kan politik åstadkomma?, Rahms, Lund

Marklund, Ingrid (2000) Skolan mitt i byn, Glesbygdverket, Östersund.

Motion till riksdagen 2004/05:N407, Sven Gunnar Persson m.fl. (kd) En livskraftig landsbygd

Nykvist, Ann-Christin, Jordbruksminister. "Jordbruk i förändring" – Anförande vid Jordbruksverkets konferens 2004-02-04

Näringsdepartementet (2001) Proposition 2001/02:4 - En politik för tillväxt och livskraft i hela landet

Proposition 2001/02:4, En politik för tillväxt och livskraft i hela landet

Rapport från Norra Skedevi Byaråds Höstmöte 2004-11-07

Protokoll från styrelsemöte Norra Skedevi Byaråd 2005-03-23

Regeringens skrivelse 2003/04:75, Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen

Skolverket (2004) Kostnader Kommunal nivå - Jämförelsetal om förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning. Del 2, 2004. Rapport 246, Stockholm

Statens offentliga utredningar (2000) SOU 2000:36 - Utgångspunkter för 2000-talets regionalpolitik

Statens offentliga utredningar (2003) SOU 2003:29 - Mot en ny landsbygds politik
Svenska Dagbladet 2005-01-15
Svenskt ortnamnslexikon, uppslagsord Skedevi
TT Nyhetsbanken, 2004-10-15
Vingåkers kommun (2003) Fickfakta 2002-2003
Westholm, Erik; Amcoff, Jan; Gossas, Markus; Korpi, Martin (2004) Att leva med
befolkningsförändringar - Demografiska utmaningar och kommunernas
handlingsutrymme, Svenska kommunförbundet, Stockholm
Ötsam (2005) Östgötaregionen 2020 - Regionalt utvecklingsprogram för Östergötland,
Förkortad samrådsversion

Elektroniska källor

Affärsdata 2005-05-26
Ampak -02, Statistiska centralbyråns befolkningsstatistik
Andersson, Björn, Kommunalråd, Vingåkers kommun, E-postintervju 2005-05-26
Byle Info, www.byle.info, 2005-05-26
Cinclus C Sportfiskeguide, www.cinclusc.com, 2005-05-27
Finet, www.finet.se, 2005-04-27
Finspångs Kommun, www.finspong.se, 2005-05-25
Friskolornas Riksförbund, www.friskola.se, 2005-04-25
Glesbygdsverket, www.glesbygdsverket.se/site/default.aspx?id=3512, 2005-04-11
Häfla Bruks AB, 2005-05-26
Idésmedjan, www.idesmedjan.com, 2005-05-26
Leader+, europa.eu.int/comm/agriculture/rur/leaderplus/index_en.htm, 2005-04-06
Länstrafiken Sörmland, www.lanstrafiken.se, 2005-04-22
Nationalencyklopedin, www.ne.se, sökord: Götaland, 2005-05-22
Norrköpings Tidningar, 2005-05-12
Posten, www.posten.se, sökning: postnummer, Vingåker, Byle, 2005-05-05
Statistiska centralbyrån, www.scb.se, 2005-05-23
Sörmlandsturism, www.sormlandsturism.se, 2005-05-27
Våg 21, www.vag21.d.se, 2005-04-06
Ötsam, www.otsam.se, 2005-04-27

Muntliga källor

Andersson, Stig, Kommunstyrelseordförande, Finspångs kommun, E-postintervju, 2005-06-01
Bengtson, Anders, Landsbygdssamordnare, Finspångs Kommun, Intervju 2005-04-08

Björndahl, Håkan, Mäklare på Mäklarringen, 2005-05-02

Fransson, Peter, ordförande i humanistiska nämnden, Finspångs kommun, Intervju 2005-04-15

Centerblad, Camilla, Lantbo 05, Telefonintervju, 2005-05-31

Informant A, Intervju 2005-04-14

Informant B, Intervju 2005-04-14

Informant E, Intervju 2005-04-14

Informant F, Intervju 2005-04-15

Informant I, Intervju 2005-04-08

Informant J, Telefonintervju 2005-05-23

Informant K, Samtal 2005-05-24

Informant L, Intervju 2005-04-14

Informant M, Samtal 2005-05-24

Jonsson, Bernt, Biträdande Miljö- och byggnadschef, Västerviks kommun, Telefonintervju 2005-05-26

Malmsten, Hans-Åke, Mäklare på Svensk fastighetsförmedling, Telefonintervju 2005-04-12

Rönnerberg, Leif, Förvaltningschef, Barn- och utbildningsförvaltningen, Vingåkers kommun, Telefonintervju 2005-06-02

Svedjedal, Sture, Socialtjänstförvaltningen Stockholms stad, Telefonintervju 2005-04-28

Veinhede, Karina , Verksamhetschef, Våg21, Intervju 2005-04-07

Wallin, Bo, Kanslichef Katarina församling, Telefonintervju m 2005-04-27